

**SEGUIMENT DE L'IMPACTE SOCIAL
DE LES TECNOLOGIES DE LA
INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ (2/3)**

Enric Marin i Joan Manuel Tresserras

octubre de 1998 núm. **5**

Autors: Enric Marin i Joan Manuel Tresseras
Universitat Autònoma de Barcelona

Edició: FUS, Grup de Fundacions
Provença 324
08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
E-mail: fbofill@fus.org

ÍNDEX

EDITORIAL-PRESENTACIÓ	5
NOTICIARI RESUM (juny-setembre 1998)	9
TEMA ESPECIAL: LA CREACIÓ DEL COMISSIONAT PER A LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ (http://www.gencat.es/csi/index.htm) I EL PAPER DE L'ADMINISTRACIÓ EN EL PROCÉS DE CANVI CULTURAL ASSOCIAT A L'EMERGÈNCIA DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I DE LES COMUNICACIONS	23
COMENTARIS SOBRE BIBLIOGRAFIA ESCOLLIDA	47
SELECCIÓ D'ALTRES REFERÈNCIES D'INTERÈS	69
EXPLORACIONS	73

EDITORIAL-PRESENTACIÓ: L'ADMINISTRACIÓ, LES TIC I LA CATALUNYA-XARXA

Estem vivint una crisi de canvi d'era.

Hi ha una percepció majoritàriament compartida que estem vivint una crisi de canvi d'era, de canvi de model econòmic, de transformació accelerada de les formes de vida, de la cultura, i l'actual procés català de recreació nacional coincideix en el temps, amb aquesta gran onada transformadora de la globalització i de la preeminència de la societat de la informació. En aquestes circumstàncies, la creació per part del Govern de la Generalitat, del Comissionat per a la Societat de la Informació (CSI) sembla una iniciativa necessària i oportuna. Ara com ara, és impossible saber si l'acció de govern en aquest àmbit tindrà la força i la continuïtat necessàries, però, en qualsevol cas, el fet en si mateix és altament positiu. Significa que existeix consciència política pràctica que no ens trobem només davant d'una nova onada modernitzadora o d'una simple acceleració del ritme de canvi històric.

Les enormes possibilitats derivades de la implantació de les Tecnologies de la Informació i de les Comunicacions (TIC) inclouen també les relatives a una major democratització o un millor equilibri social. Aquest reconeixement no nega que des de l'acció espontània del mercat (dinàmica "espontània" dels fluxos financers, estratègies de les grans companyies transnacionals del sector, etc.), aquestes tecnologies també poden obrir unes esquerdes profundes. Esquerdes socials, entre el món desenvolupat i les societats depenents; esquerdes culturals, entre la gent amb el coneixement i les habilitats per desenvolupar-se amb les TIC, i els nous analfabets, sense possibilitats reals d'incorporar-se a la nova societat. I aquestes esquerdes socials i culturals ja són perceptibles entre nosaltres. I el fet és que no hi ha projecte de reequilibri social i vertebració nacional concebible sense una aposta política radical per la superació d'aquestes fractures socials. Endinsar-nos en la nova era sense un programa suficient d'accions que pugui esmorteir i, eventualment, erradicar les fractures socials i culturals significaria instal·lar-nos definitivament en una societat dual.

Seria poc prudent pretendre que una sola opció política pogués assumir el lideratge en el procés de reconversió i d'adaptació.

Aquesta no és una qüestió de "política de partit", és una qüestió de "política d'estat". Encara que disposéssim de la capacitat política i dels instruments econòmics adequats, seria poc prudent pretendre que una sola opció política pogués assumir el lideratge en el procés de reconversió i d'adaptació. No és una simple qüestió de gestió d'unes quantes accions impulsant infraestructures o d'equipar adequadament el sistema educatiu... El que finalment es planteja és un dels aspectes nuclears de la definició del model de país, del model de societat. I això és prou important com perquè sigui necessari un elevat nivell de consens social i polític i acció coordinada des de les diferents administracions públiques i les diferents instàncies d'acció política.

No cal remuntar-nos massa al passat: tenim l'experiència del tema de la llengua per saber que, quan les polítiques culturals esdevenen terreny de confrontació dels partits o un dels eixos del reclam electoral, s'arriben a proferir fins i tot proclames en nom del dret a la ignorància.

Sense caure en catastrofismes inútils i contraproductius, hem de reconèixer que els gairebé vint anys d'autogovern no ens han permès resoldre definitivament els problemes d'integració social, d'integració lingüística, o el fracàs escolar en percentatges elevats...

Les societats que aposten pel progrés necessiten disposar de projectes col·lectius que orientin la seva marxa i canalitzin les seves energies de canvi i transformació.

Les societats que aposten pel progrés necessiten disposar de projectes col·lectius que orientin la seva marxa i canalitzin les seves energies de canvi i transformació. La recreació d'un país més democràtic necessitarà projectes clars, ambiciosos i compartits. Pocs projectes més engrescadors i de més transcendència per al progrés col·lectiu que l'orientat pel propòsit d'incorporar-nos al nou ordre informacional amb un model original, que situï com a prioritat la correcció dels desequilibris socials i culturals que hem heretat de la ja vella modernitat.

El document aprovat pel Govern de la Generalitat el 27 d'agost passat sobre "**Ínies mestres de l'acció del Govern en relació amb la plena adaptació de Catalunya a la Societat de la Informació**", estableix uns punts de referència útils per anar en una direcció adequada.

La intervenció del sector públic hauria d'evitar la proliferació de factors de polarització social entre inforics/infoexperts i infopobres/infoanalfabets.

Evidentment, caldrà aprofundir-los, concretar-los i destinar-hi recursos. La reconversió econòmica i cultural de Catalunya hauria d'esdevenir una qüestió marc, una base general damunt la qual s'elaboren polítiques concretes en àmbits com l'ensenyament, la sanitat o els mitjans de comunicació. En aquesta línia, reforçar les dotacions del sistema públic d'ensenyament, sanitari o de comunicació en relació a la informacionalització, la digitalització i la globalització ha de ser una prioritat. La intervenció del sector públic, mitjançant les seves pròpies estructures i el condicionament i correcció de les circumstàncies del mercat, hauria d'evitar la proliferació de factors de polarització social entre inforics/infoexperts i infopobres/infoanalfabets.

L'encara precari desenvolupament del teixit industrial en el sector de les TIC o l'encara insuficient penetració de les TIC en el món de les PIME'S fan que el millor capital disponible en un futur immediat sigui una bona i difosa capacitació del conjunt de la població catalana, que l'habiliti per afrontar la seva permanent readaptació. Si el coneixement és la matèria primera fonamental en el nou model econòmic mundial, la prioritat de l'acció de govern hauria de ser clara i contundent. L'escola i la universitat, els mitjans de comunicació i les indústries culturals són els principals instruments de generació social de coneixement de la nostra època. Aquestes àrees i les noves infraestructures de vertebració territorial són, probablement, les prioritats.

La conversa mantinguda amb el Comissionat (tema central) aborda aquestes qüestions. De totes les afirmacions fetes per Miquel Puig, en volem destacar una: la vinculació de la viabilitat empresarial del cable al futur d'Internet. Aquesta apreciació coincideix amb una de les conclusions del primer informe (1/3, maig de 1998). A aquest respecte, les darreres estimacions sobre l'evolució del nombre d'"internautes" són ben eloqüents. En el cas de l'Estat espanyol, en el darrer "Congrés Expoineternet" (setembre 1998) el president de l'Associació d'Usuaris d'Internet (AUI), Miguel Pérez Subas va manifestar que es manté un creixement del 70% del nombre d'usuaris de la xarxa Internet. Amb el manteniment d'aquest ritme de creixement, l'abril de 1999 hi haurà més de tres milions d'usuaris, cinc milions l'any 2000 i vuit milions el 2001. Cal tenir present que Catalunya concentra

una tercera part dels internautes de l'estat. Si dirigim la mirada als EUA, aquesta tendència encara està més marcada. Segons un recent estudi de *Nielsen Media* (agost de 1988), una tercera part (70 milions) dels americans adults es connecten habitualment a Internet: en el darrers tres anys el nombre d'internautes s'ha multiplicat per quatre. Aquest creixement exponencial està estimulat i consolidat pel que ja es comença a conèixer com l'*economia digital*. L'informe del Secretari de Comerç dels EUA, William M. Daley (*The Emerging Digital Economy*) proporciona informacions molt valuoses per a entendre la importància econòmica i social del nou sector. Alguns fets referits a l'economia dels EUA:

- ❑ En els darrers cinc anys les TIC han estat la causa directa de més d'una quarta part del creixement econòmic.
- ❑ Les indústries de la informació ja representen més del 8% de l'economia americana (i continua creixent més del doble de l'economia en general).
- ❑ El sector de les TIC ocupa 7,4 milions de treballadors. Es calcula que en el pròxims 10 anys el sector generarà un mínim de 1,3 milions de llocs de treball directes.
- ❑ En aquests moments les TIC ja representen un 45% de les inversions empresarials en bens d'equip (fa 30 anys representaven un 3%).

El que dona crèdit al futur de la xarxa són les prestacions de la banda ampla i el potencial comercial de l'ús de la xarxa. El cable i Internet poden ser el sistema nerviós de la Catalunya-xarxa.

Però el que dona crèdit al futur de la xarxa són les prestacions de la banda ampla i el potencial comercial (telecompra, teletreball...) de l'ús de la xarxa. El cable i Internet poden ser el sistema nerviós de la Catalunya-xarxa. La metàfora de la Catalunya-xarxa podria estar designant una utopia superadora de l'ideal de la Catalunya-ciutat. En qualsevol cas sembla perfectament justificat que el tema central del pròxim informe estigui dedicat al futur d'Internet globalment i entre nosaltres.

Enric Marín i Otto i Joan Manuel Tresserras.

Professors del **Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació** i investigadors adscrits a l'**Institut de la Comunicació** de la **UAB** (InCom).

Octubre de 1988

NOTICIARI RESUM

Juny/juliol

Durant els mesos de juny i juliol proliferen les recomanacions i els projectes institucionals per tal d'alertar sobre l'abast de l'efecte 2000. L'administració espanyola, segons el ministre M. Rajoy destinarà 15.000 milions de pts. A la renovació del 20% del seu parc informàtic i a la resta de mesures per fer front al problema plantejat pel fet que la majoria d'ordinadors identifiquen l'any amb només dos dígit i, en conseqüència, identificaran l'any posterior al 1999 (99) amb els dígit (00), confonent el 2000 amb el 1900. La revisió dels equips de l'Ajuntament de Barcelona es previst que costi uns 380 milions de pts. Tot i l'abundància de solucions més o menys enginyoses, s'espera que els primers dies del 2000 apareguin problemes diversos en molts serveis; problemes associats a aquest defecte de reconeixement de la data.

* * *

Equips de recerca de IBM, el MIT i les universitats de Berkeley i Oxford anuncien haver elaborat un rudimentari processador basat en els principis de la mecànica quàntica.

Mentre diversos científics pronostiquen que abans del 2010 s'haurà pogut arribar molt a prop dels límits físics en el procés de miniaturització progressiva dels processadors - cada vegada més potents i més ràpids-, equips de recerca de IBM, el MIT i les universitats de Berkeley i Oxford anuncien haver elaborat un rudimentari processador basat en els principis de la mecànica quàntica, utilitzant àtoms d'hidrogen i clor. Fins ara, existia el convenciment que la informàtica quàntica era només una possibilitat teòrica, però sense viabilitat pràctica.

* * *

CNN i Sogecable acorden produir un canal internacional de 24 hores de notícies en espanyol (CNN+) que emetrà des de Madrid a partir del mes de desembre d'aquest 1998.

* * *

TVC i La Vanguardia creen la societat Vang3 per l'explotació de productes de comunicació. A banda de les

revistes del “*Super*” i del “*Barça*”, la societat participa en el projecte d'ensenyament a distància AulaActiva, juntament amb RBA Editores i amb la Universitat Oberta de Catalunya. Poques setmanes més tard La Vanguardia aconseguirà l'explotació de la llicència radiofònica de Radio Associació de Catalunya (RAC 105) a la qual renuncia la CCRTV, mentre anuncia la creació d'una “emissora cultural”.

* * *

**L'augment
tarifari de
Telefònica
provoca la
indignació de les
associacions de
consumidors i
usuaris, i també
les d'internautes.
Van prenent
força les
reclamacions
d'una tarifa
plana.**

Esclata un dels temes estrella del període: la polèmica al voltant de les tarifes telefòniques i l'impacte dels increments establerts sobre els usuaris d'Internet. L'augment tarifari de Telefònica, després que Infovia hagués tingut el 1997 uns ingressos de més de 15.000 milions de pts., provoca la indignació de les associacions de consumidors i usuaris, i també les d'internautes. Van prenent força les reclamacions d'una tarifa plana.

* * *

**La CMT acorda
deixar en 24
mesos la
moratòria
imposada a
Telefònica per
poder entrar en
el negoci del
cable.**

La CMT (Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones) acorda deixar en 24 mesos -per comptes del mínim de 16 previstos- la moratòria imposada a Telefònica per poder entrar en el negoci del cable. Això millora les opcions de CTC (Cable i Televisió de Catalunya), que ha perdut un temps considerable mentre s'aclaria la composició definitiva del seu accionariat, i la possible aliança d'oferta de serveis amb Retevisión.

* * *

**Continua el
procés de
fusions i**

Continua el procés de fusions i absorcions en el sector mundial de les telecomunicacions. El procés de concentració es manifesta en acords com de l'americana

absorcions en el sector mundial de les telecomunicacions.

AT&T (2ª del rànquing mundial) i la britànica BT (la 5^a), poc després d'intercanvis d'accions entre France Télécom i Deutsche Telecom, de la compra de MCI per Worldcom, o de l'anunci de les negociacions per a una possible fusió - malgrat els previsibles problemes legals que plantejaria-entre GTE i Bell Atlantic. No és estrany que l'editorial del Financial Times del dilluns, 27 de juliol, es titules: "The new era in global telecoms". El dia 29, La Vanguardia parlava de "Big bang' telefónico".

* * *

Principi d'acord entre Sogecable i Telefónica per fusionar Canal Satélite Digital i Vía Digital.

* * *

Acord entre CTC i el CT per utilitzar les seves respectives infraestructures.

Acord entre CTC i el CT (Centre de Comunicacions de la Generalitat de Catalunya) per utilitzar les seves respectives infraestructures. Això permetrà a CTC accelerar l'estesa de la seva xarxa de cable per les rutes dels Ferrocarrils de la Generalitat (Sarrià-Sant Cugat-Rubí-Terrassa-Sabadell; i Sant Boi-Martorell-Olesa-Manresa) i a CT utilitzar les futures línies de CTC que connectaran de manera immediata les ciutats de Barcelona , Girona, Lleida, Reus i Tarragona.

* * *

La Isoc (Internet Society) clausura a Ginebra Inet'98 plantejant la necessitat que Internet disposi d'un "govern" de caràcter internacional i estigui menys supeditada al control nordamericà.

* * *

Presentat l'endoll de norma USB (Universal Serial Bus) que aspira a convertir-se en la via universal de connexió entre aparells diversos. Permet una millor i més ràpida transmissió de dades, una gran facilitat i versatilitat de connexió i diu posseir la qualitat de "plug and play" (endollar i funcionar). Més de 100 fabricants de perifèrics han manifestat la decisió d'adoptar-lo.

* * *

agost

La Generalitat ha de cobrir una ampliació de capital per equilibrar el balanç de Cigesa per tal de poder endegar els tràmits de privatització de l'empresa.

La Generalitat de Catalunya ha de cobrir una ampliació de capital de 1.159 milions de pts. per equilibrar el balanç de Cigesa (Centre Informàtic de la Generalitat), per tal de poder endegar els tràmits de privatització de l'empresa. Aquest centre, adscrit a Presidència, va ser creat per gestionar les xarxes informàtiques dels diversos departaments de la Generalitat en un moment que l'oferta privada de serveis similars era molt escassa. Actualment, la Generalitat compta obtenir, després de la privatització, serveis externs equivalents a un cost més reduït. El comitè d'empresa ha plantejat objeccions a la privatització de caràcter eminentment tècniques i polítiques. A mitjan mes comença el ball de candidats i una xifra orientativa de 3.000 milions de pts. La Generalitat mantindria la propietat dels programes i de les aplicacions informàtiques.

* * *

La difusió de l'acord entre la Generalitat i Microsoft, pel qual l'empresa rebrà una subvenció de 80 milions de pts. per a la traducció del Windows'98, suscita reaccions que, reconeixent la necessitat de la traducció i lamentant-ne el retard relatiu (disponible el desembre) respecte a les versions anglesa i espanyola, expressen la conveniència de recórrer a altres vies "d'estímul" diferents de la subvenció directa.

* * *

El període vacacional serveix perquè proliferin els elogis al programador finlandès Linus Torvalds (portada a la revista *Forbes*), creador del versàtil sistema-programa Linux. La disponibilitat gratuïta i la flexibilitat del programa el fan aparèixer com una "alternativa" oberta, democràtica i popular a l'opulència de Windows-Microsoft-Gates.

* * *

IBM anuncia pel 1999 la fabricació del nou xip SOI.

IBM anuncia pel 1999 la fabricació del nou xip SOI (Silicon on insulator) que redueix la pèrdua d'energia en els transmissors -cosa que permetrà allargar l'autonomia dels portàtils. El microprocessador de IBM funcionarà a 500 mgh

**El microproces-
sador de IBM
funcionarà a 500
mgh i una de les
principals
aplicacions
immediates
s'orientarà al
desenvolupa-
ment dels
reconeixedors
de veu.**

i una de les principals aplicacions immediates s'orientarà al desenvolupament dels reconeixedors de veu, fins ara molt frenats per les limitacions dels xips.

* * *

Les empreses Fujitsu, Hitachi, Maxwell, Imation, Olympus, Philips, Sanyo, Sharp i Sony pacten el desenvolupament d'un sistema (ASMO) que faci altament compatibles els diversos dispositius de lectura òptica existents i en desenvolupament -fonamentalment a partir del CD i el DVD. Les velocitats d'accés i de transferència de dades es multipliquen espectacularment. El mateix passa amb la capacitat dels disquets. Fuji i Sony preparen disquets amb una capacitat de 200 MB.

* * *

La poca fiabilitat dels sistemes vigents de mesura d'audiències -i parlem tot just de mesures de quantitat i no pas de "qualitat"- ha animat les grans cadenes americanes CBS, ABC, NBC i Fox, amb la complicitat de la majoria de les més importants empreses de publicitat, a donar suport a la creació d'un nou sistema de mesura d'audiències anomenat "Smart". Independentment de la fiabilitat de la nova empresa i els seus procediments, l'operació fereix greument l'hegemonia de Nielsen Media Research Inc. mantinguda fins ara. El perceptible desplaçament d'una part de la inversió publicitària des de la TV cap a Internet és un motiu afegit de preocupació de les "quatre grans".

**Són presentades
al ministre
d'indústria
Josep Piqué les
conclusions del
diagnòstic del
"comitè de
savis" sobre la
societat de la
informació.**

Són presentades al ministre d'indústria Josep Piqué les conclusions del diagnòstic del "comitè de savis" sobre la societat de la informació reclutat pel govern espanyol [veure informe núm.1]. La nombrosa presència de membres catalans al comitè (Birulés, Calvo, Coderch, Jaumandreu, Soto, Vilajoana,...) no evita la sensació que s'ha fet un plantejament uniformista i uniformitzador. Entre les propostes menys òbvies que s'hi formulen destaquen la de la "finestra única electrònica" que faciliti la relació entre els ciutadans i les administracions, la "desintermediació" en l'oferta turística aprofitant les possibilitats d'Internet, o la no penalització fiscal al comerç electrònic. El comitè suggereix

com a eix de les intervencions l'establiment d'un pla "nacional" de desenvolupament de les telecomunicacions semblant al d'alguns països com ara França, el Regne Unit, EUA o Suècia. Aquest pla hauria de tenir un caràcter transversal que afectaria les activitats dels diversos ministeris relacionades amb les TIC i l'establiment de la societat de la informació.

* * *

Telefònica i els seus aliats s'adjudiquen la crema del holding brasiler de telecomunicacions Telebras.

Telefònica i els seus aliats s'adjudiquen la crema del holding brasiler de telecomunicacions Telebras. El cost de l'operació s'estima en uns 2 bilions de pts. Alguns analistes internacionals observen que Telefònica ha hagut de pagar un sobrepreu per l'adquisició perquè resultava obvi que l'operació li era imprescindible per a la seva estratègia d'hegemonia a Llatinoamèrica com a via per presentar-se com una de les grans del sector en l'escenari mundial. A banda del sobrepreu cedit, s'apunta també un doble problema immediat: la necessitat d'inversions per la renovació i modernització de les infraestructures i la urgent modificació d'una gestió que ha posat el llistó de la productivitat (nombre de línies per treballador) a un nivell molt baix (*The Economist*, 1 d'agost). Això inevitablement afectarà els resultats generals de la companyia durant els propers anys.

* * *

Mentrestant, l'augment espectacular de les tarifes de Telefónica, autoritzades pel Ministerio de Fomento, amb unes puntes que arriben a prop del 100% genera una espiral de reclamacions, particularment ostensibles entre els internautes. D'entre les iniciatives destaca la convocatòria d'una "vaga" pel dia 3 de setembre. Aprofitant la conjuntura, Retevisión anuncia que a partir del novembre rebaixarà fins a un màxim d'un 40% els preus vigents en telefonia mòbil. Complementàriament, Retevisión adquireix Cinet, el proveïdor d'accés a Internet de la Fundació Catalana per a la Recerca. Aquesta adquisició complementa les recents de Redes TB i Servicom per un valor aproximat de 2.000 milions de pts.

* * *

ENDESA i Telecom Italia absorbeixen les accions de CTC (Cable i Televisió de Catalunya) pertanyents a Gas Natural, Caixa de Catalunya i Multitel Cable.

ENDESA i Telecom Italia absorbeixen les accions de CTC (Cable i Televisió de Catalunya) pertanyents a Gas Natural, Caixa de Catalunya i Multitel Cable. Amb això passen a controlar el 60% del capital i no només s'asseguren el control de la companyia sinó que també es perfila l'hegemonia d'ENDESA en el conjunt de l'Estat, quan encara queden pendents d'adjudicació les demarcacions de "Castilla La Mancha" i "Canarias". La competència entre ENDESA i Cableuropa dins de CTC haurà de donar pas urgentment, després de l'estabilitat accionarial, a un pacte efectiu que permeti recuperar el temps perdut a favor del competidor Telefónica, que podrà començar a operar el juliol de 1999. Curiosament, pocs dies després s'esmenta Caixa de Catalunya com a candidata a l'adquisició d'un important paquet de les accions de Retevisión que encara són a mans de l'Estat (valorades entre 130.000 i 150.000 milions de pts.) (Expansión, 17 d'agost).

* * *

Després d'un cicle "depressiu" entre els defensors del cable, sembla generar-se un cicle nou amb bones expectatives. S'acumulen petites notícies als Estats Units i a la UE que posen les opcions pel cable en primera línia, tant pel que fa a serveis de TV com a d'altres, especialment Internet (projectes locals, estesa de cables submarins, adquisició de cadenes per part d'empreses d'informàtica, etc.)

* * *

La Fundación para el estudio de la Seguridad de las Telecomunicaciones (Feste), presidida per Miquel Roca Junyent, es presenta com a entitat de verificació d'operacions en comerç electrònic.

* * *

Airtel i Movistar afirmen poder oferir cobertura planetària real a partir del 23 de setembre, mitjançant la utilització dels 66 satèl·lits del consorci Iridium. Durant tot l'estiu, Telefónica i Airtel obtenen un increment espectacular d'abonats a la telefonia mòbil (500.000) en un esforç per reduir la maniobrabilitat de Retevisión en el sector. Mentrestant,

Retevisión està buscant un nom comercial -amb encàrrecs a les principals consultores del ram de la identitat corporativa- per llançar la seva pròpia campanya i començar a operar el desembre.

* * *

Panasonic i Matsushita comercialitzen als EUA els primers monitors digitals de televisió. El preu queda situat entre els 5.500 i els 6.000 \$ (de 800.000 a 900.000 pts. aproximadament). Tanmateix aquests monitors encara necessiten descodificador (*set-top box*).

* * *

IBM estudia la implantació d'un sistema de traducció simultània *on-line* que permetria la participació a distància mitjançant la xarxa.

En el marc del Fòrum Universal de les Cultures 2004, IBM estudia la implantació d'un sistema de traducció simultània *on-line* que permetria la participació a distància mitjançant la xarxa.

* * *

Comencen els prolegòmens del llançament de l'iMac, la nova aposta d'Apple.

* * *

Mentre Microsoft es investigada per possibles pressions a Intel, aquesta presenta dues versions dels microprocessadors Celeron, amb memòria secundària de 128 K, i el nou Pentium II de 450 MHz. Les versions antigues de Pentium redueixen substancialment el preu.

* * *

Es multipliquen les aliances entre empreses per explotar les possibilitats d'obtenció de beneficis d'Internet.

Es multipliquen les aliances entre empreses per explotar les possibilitats d'obtenció de beneficis d'Internet. Nous ordinadors de Compaq disposen de quatre nous botons al teclat que connecten l'usuari directament a Internet, el correu electrònic, un cercador, i els serveis de telecompria que enllacen directament amb els "magatzems" més potents (America Online, GTE.net, Amazon.com o Disney). Cada vegada que un usuari fa una adquisició des d'un ordinador Compaq, l'empresa fabricant en rep una comissió. Es pot

preveure aquesta opció com una via abaratiment dels PCs i de subordinació al predomini de la xarxa.

* * *

Organitzacions empresarials de la comarca creen el Centre Virtual de Negocis del Vallès. Mentrestant, alguns comerciants terrassencs creen l'espai virtual comercial La Rambla.

* * *

Els aproximadament 600 ajuntaments integrats al consorci Localret, presidit per Antoni Farrés, proposen establir un cànon als operadors de telecomunicacions per la seva implantació. La proposta apareix al document *Municipis, Cable i Telecomunicacions* elaborat pel consorci.

* * *

setembre

La Universitat de Barcelona i el Banco de Santander creen la Fundació UB Mèdia. La CCRTV, amb equipament i *know how* tecnològic, i el grup Enciclopèdia Catalana, amb el seu fons documental, col·laboraran amb la Fundació. Entre els hipotètics projectes de futur s'hi contempla la possibilitat d'un canal temàtic de televisió dedicat a l'educació a distància.

Al voltant de la polèmica desplegada arran del cas Microsoft es fa evident que la batalla principal imminent en el camps de les telecomunicacions i la informàtica serà la d'Internet.

* * *

Al voltant de la polèmica desplegada arran del cas Microsoft, que suscita un nombre incalculable d'informes i dossiers als principals mitjans de comunicació, es fa evident que la batalla principal imminent en el camps de les telecomunicacions i la informàtica serà la d'Internet. Internet és, simultàniament, el medi -l'espai- de comunicació emergent i el gran mitjà.

* * *

Una nova convocatòria de "vaga de connexió" d'internautes

el dia 3 de setembre coincideix amb l'anunci de Telefónica de reformar les seves tarifes. Augmenten els pronunciaments a favor de tarifes planes mentre els arguments tradicionals en contra -partidaris de pagar pel nivell d'ús- van quedant bandejats. Les empreses que operen via Internet apareixen com les grans beneficiades indirectes d'un moviment desplegat preferentment per usuaris particulars.

* * *

La decisió de Retevisión de contractar el subministrament d'equips amb les empreses Ericsson, Siemens i Italtel, bloqueja els projectes de Nokia i Nortel d'establir-se amb inversions significatives a l'àrea de Barcelona.

* * *

La Generalitat fa públic el seu programa, elaborat a iniciativa del Comissionat per a la Societat de la Informació -vegeu el text inclòs en aquest mateix informe-, per tal de popularitzar Internet i accelerar l'adopció universal de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. El programa inclou equipar amb urgència les escoles i el desenvolupament de la targeta "intel·ligent" del ciutadà. Per implantar la informàtica a l'escola s'ha elaborat el projecte Argo, que comptarà amb una dotació de 7.700 milions de pts. -1.773 el curs 98-99-, que preveu que totes les escoles disposin d'aules informàtiques i equips multimèdia el 2001. Es preveu que els 478 instituts estiguin equipats amb un mínim de vuit ordinadors multimèdia cadascun durant l'actual curs 98-99.

* * *

La difusió de l'informe del fiscal K. Starr sobre l'afer Lewinsky es converteix en un esdeveniment de referència en la història d'Internet. Es calcula un nombre de 340.000 visites per minut a la *web* de la CNN.

* * *

Una operació policial de gran abast (operació *Catedral*) permet desarticular la xarxa Wonderland dedicada a la

pornografia infantil. Són detingudes més de cent persones de 20 països. Aquest episodi fa reviure el debat sobre els límits ètics i la qüestió del control d'Internet.

* * *

El ministeri espanyol de Fomento adjudica a Telefónica amb exclusivitat fins el 2005 el servei universal a tot el territori. Les altres operadores podran oferir els mateixos serveis en determinades àrees. Es genera un debat sobre la rendibilitat de les activitats contemplades al Reglamento del Servicio Universal. Paral·lelament, Telefónica manifesta el seu interès per entrar al sector de la transmissió de televisió digital terrestre.

* * *

Via Hispasat, TVC-Internacional comença a arribar a Amèrica, on resideixen uns 250.000 catalanoparlants, l'Onze de Setembre. Tanmateix, les condicions de recepció continuen resultant complexes: antena parabòlica, conversor de so i descodificador de senyal DVB.

* * *

Es calcula que el 12% de catalans disposen d'accés a Internet (uns 650.000).

En dades relatives al passat mes de maig, procedents d'una enquesta de l'AIMC (Asociación para la Investigación de los Medios de Comunicación), es calcula que el 12% de catalans disposen d'accés a Internet (uns 650.000). Aquestes xifres resulten força altes en relació amb els estàndards del sud d'Europa.

* * *

La pàgina www.democraciaweb.org permet seguir el debat de política general del Parlament català.

La pàgina www.democraciaweb.org permet seguir el debat de política general del Parlament català. És una iniciativa de la Fundació Jaume Bofill que compta amb la col·laboració de Vilaweb i Catalunya Ràdio.

* * *

ONCE i Microsoft presenten la versió de Windows 98 per a cecs, combinant l'ús de la veu amb el sistema Braille.

* * *

CNN i Sogecable ultimen la posada en marxa de CNN+, canal internacional de notícies en espanyol, amb seu a Madrid.

* * *

CTC anuncia la seva oferta de tarifa plana per connectar amb Internet per cable.

CTC anuncia la seva oferta de tarifa plana per connectar amb Internet per cable. La xarxa de la companyia és encara reduïda malgrat la intenció d'arribar a 100.000 llars abans de finals d'any. La instal·lació per a la connexió valdrà 17.000 pts. i la quota mensual, segons la modalitat, entre 5.000 i 8.000 pts (a 250 kbs per segon). Amb aquesta operació CTC sembla voler demostrar que té voluntat de tirar endavant el projecte d'extensió de la xarxa de cable, i haver-se adonat que les grans possibilitats del cable no depenen exclusivament de la televisió. De fet, Internet acabarà sent més determinant a l'hora d'establir el volum de negoci potencial.

* * *

Retevisión inaugura Iddeo, la seva plataforma de serveis d'accés a Internet (<http://www.iddeo.es>). La nova plataforma absorbeix les servidors Cinet, Redes TB i Servicom, adquirides mesos enrera per Retevisión.

TEMA CENTRAL: LA CREACIÓ DEL COMMISSIONAT PER A LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ (<http://www.gencat.es/csi/index.htm>) I EL PAPER DE L'ADMINISTRACIÓ EN EL PROCÉS DE CANVI CULTURAL ASSOCIAT A L'EMERGÈNCIA DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I DE LES COMUNICACIONS

L'actual procés català de construcció/reconstrucció nacional coincideix de ple, en el temps, amb aquesta gran onada transformadora de la globalització i de la preeminència de la societat de la informació.

Tal i com apuntem a l'editorial d'aquest segon informe, a aquestes alçades no sembla agosarada l'afirmació que estem vivint una crisi de canvi d'era, de canvi de model econòmic, de transformació accelerada de la cultura, de les formés de vida. L'actual procés català de construcció/reconstrucció nacional coincideix de ple, en el temps, amb aquesta gran onada transformadora de la globalització i de la preeminència de la societat de la informació. I a diferència d'altres vegades (impremta i cultura de masses) no anem amb el pas canviat, tot i que podem identificar algunes insuficiències òbvies per encarar amb garanties i decididament els nous reptes: un mal sistema de finançament frena inevitablement les possibilitats d'una acció pública a gran escala; i el dèficit de sobirania política ens fa dependre d'un marc regulatori i uns calendaris, o d'uns processos de liberalització de mercats dissenyats en clau espanyola, que obeeixen prioritats no sempre coincidents amb la nostra dinàmica econòmica, política o cultural. La recent creació del Comissionat per a la Societat de la Informació (maig de 1998) ha de permetre donar un impuls a l'acció de govern en un sector estratègic com és el del canvi cultural associat al protagonisme social de les Tecnologies de la informació i de les Comunicacions (TIC). Aquest és el resum de l'entrevista mantinguda a finals de setembre amb Miquel Puig i Raposo, Comissionat per a la Societat de la Informació (CSI).

Quin és el significat de la creació del Comissionat? Per què es crea ara? Amb quina finalitat política i amb quines perspectives neix? Considera que és la fórmula més adequada? Es van considerar més possibilitats?

Jo no sé si es van considerar altres possibilitats a més de la figura del Comissionat però el que sí que sé és perquè es va crear aquest Comissionat. El govern de la Generalitat tenia la impressió que Catalunya estava perdent oportunitats en tots els canvis que es produeixen al voltant d'allò que anomenem la societat de la informació. Tot i que l'acció de govern tenia en compte aquests canvis, mancava un definició més clara d'objectius. Per això es tenia la impressió que s'estaven perdent oportunitats.

Aquesta és la principal raó per la qual es va decidir que algú es dediqués en exclusiva a definir quins objectius havíem de tenir, com a govern i com a país, i quines eren les prioritats de Catalunya de cara a l'adveniment de la societat de la informació.

El govern ha arribat a la conclusió que el paper social de les TIC és molt important; que estan suscitant-se reptes, oportunitats i, possiblement, també una sèrie de perills i que convé tenir les idees tan clares com sigui possible.

Respecte a la figura del Comissionat, cal tenir en compte el context en el qual es crea. Al cap i a la fi, d'aquí a poc més d'un any, com a molt, tard hi haurà eleccions i el nou govern podria decidir desarticular aquest Comissionat. Per a aquest cas, la Llei d'Organització de la Generalitat preveu la figura del Comissionat, que permet crear una institució per a un període de temps tan curt com es un any i mig . Per tant, era la figura més adequada. Pel que fa al significat de la seva creació, el govern ha arribat a la conclusió que el paper social de les TIC és molt important; que estan suscitant-se reptes, oportunitats i, possiblement, també una sèrie de perills i que convé tenir les idees tan clares com sigui possible. En aquest sentit, a mi se m'han fet dos encàrrecs. El primer, que defineixi els objectius que hem d'assolir per afrontar amb garanties la societat de la informació. El segon, fer arribar a la societat el missatge que això que està passant es molt important i ens afecta a tots.

En aquest mateix sentit, la motivació del govern per crear el CSI és fonamentalment d'ordre econòmic. Es vol saber si les tecnologies de la comunicació comportaran un canvi econòmic. La creació del Comissionat s'ha d'entendre tenint en compte les prioritats de l'actual govern de la Generalitat,

que parteixen d'una doble preocupació: econòmica i identitària. Aquests són els dos fonaments de l'acció de govern de la Generalitat i la Societat de la Informació afecta centralment tots dos àmbits. Això és molt clar en el cas del flanc econòmic i també quant a les nostres possibilitats de supervivència com a comunitat culturalment diferenciada.

Amb quina infraestructura i recursos ha dotat la Generalitat el CSI per tal d'assolir els seus objectius, i quins són aquests objectius?

Un dels objectius principals és posar en marxa, de forma immediata, mecanismes que signifiquin involucració de persones, institucions i definició d'objectius que creïn una dinàmica que resulti imparable.

La creació del CSI significa assumir un treball amb encàrrecs concrets i uns objectius molt definits, però també amb una infraestructura mínima. De tota manera, la infraestructura que necessitem es ben poca, si tenim en compte les prioritats. Un primer encàrrec consisteix a definir objectius, i per això fa falta poca infraestructura i la que tinc és la que jo mateix he demanat. També es cert que vaig pensar que no n'hi havia prou amb definir i que calia posar en marxa algunes coses. Principalment, mecanismes de canvi que a curt termini generin dinàmiques, ja que a curt termini no es poden assolir objectius importants. Per tant, un dels objectius principals és posar en marxa, de forma immediata, mecanismes que signifiquin involucració de persones, institucions i definició d'objectius que creïn una dinàmica que resulti imparable. A curt termini vol dir abans de les eleccions i per a posar-los en marxa tampoc no he tingut massa dificultats.

Com vol posar en marxa aquests mecanismes que creïn la dinàmica imparable?

Un exemple clar és l'intent de connectar tots els ajuntaments de Catalunya. Si convenim amb els ajuntaments de Catalunya, membres d'aquesta organització que es diu **Localret**, que anem a construir una plataforma informàtica comuna per a tots els ajuntaments, ja estem posant en marxa una dinàmica. Si arribem a definir aquesta plataforma i la posem en marxa, connectarem tots els ajuntaments amb la Generalitat i amb els ciutadans. Si ho aconseguim, podrem dir que hem fet una revolució en l'organització de l'Administració catalana i haurem posat en marxa una d'aquestes dinàmiques. És cert que en aquests primers mesos només haurem arribat als acords per a

definir aquesta plataforma amb la raonable esperança que, els propers anys, la xarxa s'instal·li. Però crec que haurem posat en marxa un mecanisme que difícilment s'aturarà.

¿La idea és crear una orientació general, un punt de referència comparatiu?

Els dos grans pilars del govern són: la informàtica educativa i l'organització de l'Administració.

Sí, i també un objectiu clar i definit i assumit per tots, que ha de sobreviure a un possible canvi de govern. Un acord que surt del govern i passa a les institucions, que arriben a un acord per fer una cosa. En aquest sentit, els dos grans pilars del govern són: la informàtica educativa i l'organització de l'Administració, que també són els dos camps en que podem incidir directament. En la resta de camps només es pot incidir de forma més indirecta.

En el camp de la informàtica educativa, podem generar una dinàmica d'educació a la xarxa. Però en aquesta primera etapa no tindrem temps ni de fer proves pilot d'ús de la xarxa en la docència. Ara, el que estem fent és posar informàtica a les escoles per a que els nens i els professors es familiaritzin amb els ordinadors i Internet. Un exemple dels objectius en el camp de la educació és el següent: si nosaltres canviem el programa d'alguna assignatura i el posem a la xarxa i el professor passa d'ensenyar l'assignatura a ensenyar com trobar la informació a la xarxa, previsiblement també haurem creat una nova dinàmica, una dinàmica difícil de parar.

Per definir aquest objectius heu establert un diagnòstic de la situació actual? És a dir, quan parlàveu d'estar perdent oportunitats, quin era el diagnòstic que havíeu fet?

En la línia del que dia abans la feina del Comissionat es divideix en dues grans àrees. Per una banda, l'elaboració d'un pla estratègic, que inclou el diagnòstic que plantegen els objectius i les vies prioritàries d'actuació. Per a fer això es necessiten uns quants mesos, i uns quants mesos és el temps que tenim. Si només fem això en aquest temps, doncs, només farem això, amb els inconvenients i avantatges que se'n puguin derivar. Per una altra banda, i donat que tenim el convenciment que això no és fer suficient, intuïtivament, hem començat a fer coses que

creiem que s'ha de fer encara que no tinguem elaborat el pla estratègic. Un exemple: el que anomenem el projecte Administració Oberta de Catalunya, que és la creació d'aquella plataforma única informàtica de tots els ajuntaments de Catalunya per a comunicar-nos entre nosaltres i el ciutadà. Un altre exemple és el programa ARGO, que consisteix en dotar totes les escoles d'una aula multimèdia. Evidentment, no fa falta un pla estratègic per saber que això és i serà necessari.

Ara bé, per a reformar els mètodes docents i els programés, i per a adaptar-los a la xarxa si que fa falta un pla estratègic perquè es una cosa molt més complicada. Haurem de fer un diagnòstic, mirar que es fa en altres països... L'ARGO II, per a entendre'ns, si que haurà d'esperar, però l'ARGO ja es pot desenvolupar sense les línies mestres i com un pla de xoc. Ja se que és un enfocament molt pragmàtic, però es que no tenim altra opció.

¿La impressió de la situació general de Catalunya des de la perspectiva de la vertebració de la societat de la informació, està per davant de les expectatives que teníeu? Heu tingut alguna mena de sorpresa?

Catalunya està mostrant, respecte a Internet, una vitalitat que es sorprenentment elevada comparada amb la resta d'Europa.

La veritat és que portem pocs mesos treballant en això. A efectes pràctics, jo porto treballant en això des del primer d'agost. Però la meva sorpresa és que Catalunya està mostrant, respecte a Internet, una vitalitat que es sorprenentment elevada comparada amb la resta d'Europa. Gent que porta treballant temps a Internet, com Fernández Hermana o Vicent Partal m'han confirmat aquesta impressió i parlen d'un nivell elevat de connexions a Catalunya en comparació amb Espanya i Europa.

De tota manera, això és habitual a Catalunya: ja havia passat amb l'associacionisme popular, la premsa local, les emissores municipals, les televisions locals..., la iniciativa civil...

Catalunya té una especial sensibilitat pels avenços tecnològics.

L'Artur Serra, l'antropòleg de la UPC, diu el mateix: és sorprenent la vitalitat que hi ha en les comunitats ciutadanes de Catalunya. Això no deixen de ser indicis, però hi ha molta gent que treballa a Internet des de diferents punts i coincideix en dir que Catalunya té una especial sensibilitat

pels avenços tecnològics, i que això, segurament, entronca amb aquesta tradició que dieu vosaltres de les primeres ràdios, les primeres televisions, etc.

Aquesta tradició ve de lluny, amb una classe obrera que havia vinculat l'emancipació social amb la culturització. Això va portar a l'aparició de l'ateneïsm, d'agrupacions difusores d'una cultura tècnica popular al costat d'un autodidactisme molt estès, i a la proliferació de teatre amateur, cinema amateur, etc. És a dir, tot allò que s'entén per una societat civil molt dinàmica en termes de culturització i modernització.

En el cas d'Internet, Artur Serra ho justifica dient que les xarxes informàtiques estan molt ben adaptades a la idiosincràsia catalana: gent molt individualista però al mateix temps social, creativa, interessada per la novetat i per la cultura. De tota manera, he de dir que, personalment, aquest èxit d'Internet a Catalunya em va sorprendre.

Fa la sensació que al voltant de la indústria de la cultura hi ha manca d'iniciativa empresarial catalana. Barcelona podria ser un referent mundial en les indústries de la llengua, però, en canvi, els grans projectes de traducció automàtica no recullen el català.

Fa la sensació que al voltant de la indústria de la cultura hi ha manca d'iniciativa empresarial catalana. Barcelona podria ser un referent mundial en les indústries de la llengua, però, en canvi, els grans projectes de traducció automàtica no recullen el català.

Si analitzem la situació des d'una perspectiva històrica, Catalunya va tenir una oportunitat molt bona que va saber aprofitar per a crear una base empresarial molt potent al voltant de la manufactura. Per raons històriques també, de vegades buscades pel mateix empresariat, Espanya es va tancar en un mercat petit i protegit. Això, a la llarga va condicionar el creixement i les perspectives de la indústria catalana. I la veritat es que la conseqüència d'aquest proteccionisme va ser que la indústria catalana es va especialitzar i dimensionar per al mercat espanyol. Així, a Catalunya podem veure com una empresa creava tot la gamma d'electrodomèstics per al mercat espanyol. Mentre, a Europa, després de la postguerra, es va obrir el mercat. En ser un mercat més gran, la indústria europea es va anant especialitzant i, per exemple, les fàbriques d'electrodomèstics creaven un únic producte per al mercat europeu.

Cal observar com el nord d'Itàlia i Catalunya, que tenien uns

processos d'industrialització similars, per raons històriques, han acabat tenint un desenvolupament diferent. Hem pogut veure com, quan Espanya es va acabar obrint al mercat comú, la catalana era una indústria multiproducte i de dimensió reduïda. Com a conseqüència, va acabar sent ocupada per la indústria europea i aquella empresa d'electrodomèstics multiproducte ara és propietat d'una multinacional italiana que fabrica un únic producte per al mercat europeu. Què ha subsistit de tot aquest procés? Doncs una indústria catalana subsidiària de la de productes; la que fabrica components per a aquestes grans multinacionals que tenen el R+D.

Insisteixo, de tota manera, que estic simplificant molt. La indústria catalana està anant molt bé i si això durés molts anys, possiblement tornàriem a tenir un empresariat català amb recerca i desenvolupament propi, es a dir, amb producte propi per al mercat mundial. Però per a això es requereixen dècades. El camí es molt bo i segurament acabarem construint això, ja que hi ha empreses molt sòlides que han sorgit de la reconversió practicada arran de la crisi del 73. Però la consolidació d'un empresariat propi i potent requereix dècades.

Amb la societat de la informació, però, sorgeixen noves possibilitats que podran quallar bé si l'entorn és favorable. En qualsevol cas, importa retenir el fet que les empreses que estan construint la Societat de la Informació des dels Estats Units són noves, la qual cosa vol dir que no fa falta una gran tradició en noves tecnologies per a gaudir d'oportunitats en aquest nou escenari. Però, per respondre amb garanties aquesta pregunta que feu, haurem d'esperar deu o vint anys.

Però la impressió és que aquí, de moment, no n'ha sortit cap, d'aquestes empreses

Però es que, per exemple, tampoc no n'ha sortit cap a França. Estan sortint només als Estats Units, que porta uns quants anys d'avantatge treballant en això. Però jo crec que aquí estem al mateix nivell que França o Itàlia.

El fet que hom identifiqui el coneixement com la matèria primera bàsica d'aquesta nova etapa de

desenvolupament, ¿afecta positivament la societat catalana des del punt de vista econòmic?

Afecta molt positivament.

Així, doncs, el govern de la Generalitat és conscient que l'aposta pel coneixement és bàsica?

La societat de la informació és com una partida d'escacs, una ment contra una altra ment.

No puc parlar en nom del govern de la Generalitat, però jo suposo que sí. Ara bé, estic convençut d'un fet: la societat de la informació és com una partida d'escacs, una ment contra una altra ment. I en aquestes situacions, no pots dir que has tingut mala sort. No és com el parxís o el futbol.

Passant a l'aspecte jurídic, tenim eines legals per fer política en el camp de les tecnologies i la indústria de la cultura?

La legislació espanyola, no és dolenta. Potser penseu que tampoc és bona, però opino que és més bona que dolenta. La clau en aquest tema és (i estic improvisant) la liberalització de les telecomunicacions i que la llei no dificulti el comerç electrònic. Pel que fa a la liberalització de les telecomunicacions, encara que va començar tard per culpa de Josep Borrell, anem a un ritme ràpid i més convençuts que a la resta d'Europa continental i ja ha aparegut una competència més viva que a molts altres països del nostre entorn. Per aquest motiu crec que la legislació és bona. Respecte al comerç electrònic, penso que anem més o menys igual de bé.

I pel que fa al cable?

Pel que fa al cable, vam perdre una oportunitat en no establir que el primer competidor de Telefònica havia de ser una empresa que implantés el cable per tot el territori. Aquesta hagués estat una opció molt intel·ligent, ja que hauríem mort dos pardals d'un tret: infraestructura de banda ampla cobrint tot el territori i competència per a Telefònica. Aquesta oportunitat es va escapar per què vam perdre molt de temps i, després, la liberalització es va avançar. Ara ens trobem a uns senyors amb l'obligació de construir una xarxa de cable però que a partir de l'1 de desembre hauran de competir amb persones i entitats que podran construir

xarxes que no siguin de cable i, a més a més, molt més restringides a un territori. Es a dir, aquestes noves empreses estaran “atacant” els territoris més rendibles: les urbanes i la costa.

De tota manera, penso que la legislació és la que ha de ser: si algú vol explotar una xarxa de cable ha de construir una xarxa extensa. En aquest moment, amb la liberalització a punt d'arribar, no puc pensar en un legislació millor.

Tot això no arriba una mica tard?

Hi ha pocs llocs del món on s'estigui construint una xarxa de banda ampla per a usos interactius com a Catalunya.

A Espanya i Catalunya patim d'un cert pessimisme històric i tendim a pensar que tot va pitjor del que va. En el cas del cable això també es dona. Es cert que el cable arriba tard si ho comparem amb el que hagués pogut passar. Certament, hagués pogut arribar un parell d'any abans i tindríem una xarxa molt bona que ja cobriria les grans ciutats i ara ja estaria arribant a les zones rurals. Però si ho comparem amb el que passa a la resta del món, inclosos els Estats Units, la nostra situació és bona. Es cert que els Estats Units tenen cable des dels 50, però no serveix per a la comunicació interactiva. Només serveix per a la televisió i, francament, per a la televisió ja tenim el satèl·lit. A les zones cablejades d'Europa passa el mateix: només serveix per a la televisió o estan en mans de la Telefònica de cada país, que no la utilitza per a comunicacions interactives, ja que això “canibalitzaria” la xarxa. El cable com a eina interactiva només s'utilitza en algunes àrees dels EUA i a la Gran Bretanya. En canvi, hi ha pocs llocs del món on s'estigui construint una xarxa de banda ampla per a usos interactius com a Catalunya. Si d'aquí a dos anys es compleixen els plans i tenim acabada aquesta xarxa, tindrem una de les millors infraestructures del món. Podem ser molt optimistes, ja que hem perdut un any o dos però comparat amb el retràs històric acumulat en altres moments i en altres àmbits, això no és res. Després del darrer canvi d'accionariat a **Cable i Televisió de Catalunya** (CTC), l'empresa està donant senyals clars d'una voluntat ferma d'acabar d'instal·lar la xarxa.

Però un dels dubtes prové del fet que l'estímul preferent de la demanda social de banda ampla és la multiplicació de l'oferta televisiva. Si es consolida la televisió digital

per satèl·lit, l'atractiu del cable quedarà vinculat preferentment a Internet.

El principal atractiu del cable a Catalunya és Internet.

Efectivament, penso que el principal atractiu del cable a Catalunya és Internet. El telèfon cada cop anirà més per ones. La televisió pot anar per ona terrestre o satèl·lit, ja que les inversions són cada cop més baixes i aquestes dues tecnologies ofereixen solucions als problemes de transmissió de veu i audiovisual. En canvi, si Internet continua creixent com ho està fent fins ara, i demanda cada cop més banda ampla, el cable estarà justificat.

Coincidim plenament en aquesta apreciació, però voldríem insistir en un punt: quin calendari real està oferint CTC en la instal·lació de la primera xarxa de cable?

CTC està oferint les següents xifres: a final d'aquest any 100000 llars, i a final de 1999 300000 llars de l'àrea metropolitana de Barcelona (incloent-hi Terrassa i Sabadell), Tarragona, Girona i Lleida. Això són xifres de clients potencials i esperen tenir una penetració del 30% , que és el que es coneix com a penetració britànica

En alguns municipis de la conurbació metropolitana ¿es possible que hi hagi galeries de serveis o tubs buit ja construïts per altres empreses que puguin accelerar el desplegament de la xarxa?

No hi haurà acceleració perquè, per exemple, em sorprendria molt que hi hagués tubs buits soterrats. Addicionalment, cal tenir present que el problema ja no es arribar a Sabadell, si no passar per cada carrer. És la diferencia amb el passat, quan la principal despesa era arribar al poblet dels Pirineus. Ara el problema es cablejar cada carrer. A més, cal tenir en compte que això té un impacte molt considerable en l'estructura territorial de qualsevol país.

És cert que el president d'Endesa volia que les caixes catalanes invertissin de forma significativa en l'empresa durant el procés de privatització?

Efectivament, es volia que Endesa tingués accionistes de

referència per evitar allò de què tenen por tots els directius empresarials: que comprant una petita part d'accions, la competència es pugui fer amb un paquet de domini de l'empresa. De tota manera, no se sap si a les caixes els interessa o no. Però penso que, com a país, aquest no és un tema gaire preocupant.

Es curiós que les caixes no hagin estat gaire dinàmiques en el sector de les telecomunicacions i les indústries culturals.

Les caixes no han tingut mai gaire caràcter inversor. Prefereixen invertir a llarg termini i amb poc risc. Invertir en indústria cultural té molt risc i amb uns actius molt immaterials. Amb tot, això no ha evitat que la Caixa d'Estalvis i Pensions hagi fet fortes inversions a Telefònica.

Comentaris de la premsa econòmica han apuntat a Caixa de Catalunya com una de les opcions més clares per a la compra d'un paquet significatiu d'accions en l'últim tram de privatització d'Endesa, just quan acabava de vendre a Endesa la seva part a CTC...

Com ja imagineu, això no es gens contradictori, ja que la venda ha facilitat a Endesa el control de CTC. Paral·lelament, Caixa de Catalunya ha comprat accions de Retevisión. Tot és perfectament compatible.

L'aparició en escena de Retevisión i d'altres operadors en telecomunicacions és positiva per als objectius del Comissionat?

La liberalització significa competència i la competència vol dir modernització del mercat i baixada de preus.

Sí que ho és. La liberalització significa competència i la competència vol dir modernització del mercat i baixada de preus. Això pot ser contradictori amb la darrera pujada de les tarifes urbanes de Telefònica, però cal recordar que el mercat local és l'únic monopoli que li queda a Telefònica. Però ja comença a dibuixar-se un escenari de competència real, i quan les empreses alternatives tinguin infraestructura pròpia, la situació millorarà molt.

Vull remarcar el següent: la clau és que les empreses alternatives construeixin infraestructures pròpies. El model europeu, basat en que una empresa té la infraestructura i la

cedeix a la competència, té un efecte limitat. Bàsicament, perquè qui no té la infraestructura paga lloguer i això afecta a les seves tarifes. Per tenir una situació bona, hem de tenir infraestructura alternativa. Quan aquesta està construïda, l'únic que preocupa és omplir-la de contingut. Aleshores, com el preu marginal pel contingut és tan baix, les tarifes tendeixen a reduir-se.

Interpretem que és contrari als plantejaments de Joan Majó.

En aquesta qüestió sí. En el debat sobre les infraestructures necessàries, hi ha dues visions. Per a l'enginyer una única xarxa és tècnicament suficient per a satisfer les necessitats comunicatives de la societat i fer més infraestructura és malbaratar recursos. L'economista tendeix a pensar que les infraestructures han de ser excedentàries per a fer possible la competència, ja que aquesta es basa en l'excés de capacitat, ja que si no hi ha aquest excés, ens trobem davant d'una situació que no trenca radicalment amb el monopoli.

En aquest sentit, el model basc¹ tampoc és un referent adequat. En un cert moment el govern de la Generalitat va tenir les dues opcions sobre la taula i va fer un primer pas per a construir l'empresa telefònica nacional que havia de competir amb Telefònica. De fet, quan es va constituir el Centre de Telecomunicacions de la Generalitat, en el fons s'estava creant un embrió d'aquesta empresa, pensada per a quan arribés la liberalització. L'altra opció era aconseguir que un operador global de telecomunicacions d'abast estatal s'establís a Barcelona. Aquesta és l'opció que es va prendre. De fet, era la més atractiva.

Cal tenir present el fet que la Caixa d'Estalvis i de Pensions entrés en el "nucli dur" de Telefònica va ser bastant determinant a l'hora de decantar l'opció. En aquell moment, les opcions financeres de Catalunya van quedar molt reduïdes, tot s'ha de dir.

Canviant una mica de tema, li sembla que la televisió digital terrestre canviarà el panorama audiovisual català?

La televisió digital terrestre s'adapta molt bé al petit mercat català.

Sí, i per una qüestió bàsica: és alternativa al satèl·lit i rendible immediatament, no com el cable. Té un atractiu important: el cost per a l'usuari és molt més baix i té avantatges tècnics respecte al satèl·lit, encara que també té algun inconvenient, però pot resistir perfectament bé la competència del satèl·lit². El seu abast reduït té un atractiu molt elevat per als continguts de tipus local. En aquest sentit, no té continguts uniformistes com els que pot tenir el satèl·lit per les seves pròpies característiques tècniques. Precisament per això afecta al panorama audiovisual, ja que la tecnologia de la televisió digital terrestre s'adapta molt bé al petit mercat català.

Quins mecanismes té el Comissionat per a poder intervenir en la qüestió dels continguts? Poden ser una via per a establir connexions amb certs departaments, com ara Ensenyament, Cultura...?

No, no. No ens enganyem. Respecte a la intervenció en la producció de continguts, l'experiència a l'Administració em demostra que és millor tenir les idees clares abans d'actuar. I, ara com ara, des del Comissionat encara no podem tenir les idees prou clares sobre producció de continguts a Catalunya. De fet, no puc assegurar que la meua posició d'esperar a tenir les idees madures i clares sigui la correcta. Tenim les idees més o menys clares en telecomunicacions i informàtica, però no puc afirmar el mateix en el camp de la producció audiovisual. A més, tenir un diagnòstic en aquest camp encara en portarà bastants mesos. Quan tinguem idees clares i un projecte, ja veurem a qui correspon actuar.

En tot cas, és clar que, tant des del punt de vista de la indústria com des del punt de vista de la identitat, l'estímul de la producció pròpia seria positiva.

Quan parlem de continguts ens referim, bàsicament a tres àmbits:

- ❑ Els continguts clàssics per al cinema i la televisió
- ❑ Els dibuixos animats i els similars als clàssics però molt manipulats.
- ❑ Els nous continguts per al nous canals: xarxes i CD-Rom.

Si el que volem és tenir una indústria, hem de definir mesures per afavorir les estructures empresarials que tinguin un objectiu de mercat internacional.

En el cas del cinema, ens haurem pronunciar però, per ara, des del Comissionat podem dir poca cosa. Des del meu punt de vista, si volem un sector fort, hem de perseguir la creació d'aquesta indústria. I si tenim un objectiu cultural, com difondre la llengua o la mitologia catalana, l'hem de diferenciar d'aquell objectiu industrial. Si el que volem és tenir una indústria, hem de definir mesures per afavorir les estructures empresarials que tinguin un objectiu de mercat internacional.

En televisió, la nostra situació no es gens dolenta. Al voltant de TV3 s'han creat empreses que no només venen a TV3, sinó també a les espanyoles i ara estan començant a exportar. Per exemple, en dibuixos animats tenim empreses que tenen tecnologia potent i estan exportant. Pel que fa als nous continguts, els indicis són positius i sembla que el sector editorial català està començant a treure productes de qualitat i tècnicament avançats.

De tota manera, és evident que hi ha moltes coses a fer. És possible que s'hagin de fer coses en educació i potser hem de crear centres de coneixement que preparin professionals per a aquestes indústries. Possiblement també haurem de crear centres de recerca o de suport empresarial a aquesta indústria. Ara bé, crec que per a parlar d'accions concretes de govern, haurem d'esperar uns mesos.

Podem ser optimistes sobre la presència de la llengua catalana en totes aquestes indústries?

Jo crec que el punt de partida no es positiu però les perspectives són d'evolució positiva.

L'objectiu principal d'un govern que vol la presència de la llengua en les noves tecnologies no és que el sistema operatiu

Un comentari crític a una de les últimes accions del govern: utilitzar 80 milions de fons públic per a tenir el Windows 98 en català amb uns mesos de retard. Aquesta és la via per a assegurar la presència del català en les noves tecnologies?

Efectivament, és una intervenció d'urgència i no seria bo que aquest tipus d'intervenció esdevingués pauta habitual. En realitat, l'objectiu principal d'un govern que vol la presència de la llengua en les noves tecnologies no és que el sistema operatiu estigui en català. De fet, el sistema

estigui en català. Si Internet ha de ser la nova biblioteca d'Alexandria, on es pot trobar compendiat tot el coneixement textual i audiovisual, serà important que en aquesta nova biblioteca i hagi una divisió de llibres en català i sobre Catalunya.

operatiu és el menys important. Les qüestions realment importants fan referència a la presència del català en els futurs *interface* orals. Que es pugui parlar amb les màquines en català quan aquestes formin part de la vida quotidiana de la gent. Així mateix, també és important que hi hagi continguts a Internet en català i també sobre la realitat catalana. Si Internet ha de ser la nova biblioteca d'Alexandria, on es pot trobar compendiat tot el coneixement textual i audiovisual, serà important que en aquesta nova biblioteca i hagi una divisió de llibres en català i sobre Catalunya.

Sobre aquests dos temes es difícil parlar en termes de pessimisme i optimisme. Es pot dir una cosa enormement positiva: que només depèn de nosaltres. Ara bé, l'altra cara d'aquesta afirmació es que ningú ens donarà res. Les empreses productores de programari (*software*) i maquinari (*hardware*) tenen un interès molt limitat per aquelles llengües que no garanteixin un gran mercat. De llengües de difusió limitada com el català n'hi ha moltes i no ens donaran res.

En el tema de la informàtica, haurem de fer un esforç, segurament públic, perquè aquests dispositius estiguin al mercat en català. En canvi, en qüestió de continguts crec que el que s'ha de fer es afavorir que la capacitat de Catalunya per crear continguts es traslladi a Internet.

La meva lectura té la seva part positiva: prefereixo viure en un món en que ningú em fa mal i jo puc fer tot el be que vull que no pas en un món diferent. Estaria millor, evidentment, que **Microsoft** pensés que el català és una llengua important i que cal produir en aquesta llengua tot el programari. Però, lamentablement, no funciona d'aquesta manera.

Darrerament, un grup de persones han treballat en la traducció al català del navegador *Communicator* de Netscape, i han acudit a l'Institut Joan Lluís Vives. L'Institut ha recollit el projecte i la idea d'aquest grup és penjar-lo a la xarxa i que l'agafi qui vulgui.

Sense cap mena de dubte, aquest és un país excepcional. Això enllaça amb el que dèiem abans de la televisió.

Segons Jordi Vilajoana, la televisió a Catalunya està a anant molt bé perquè el nostre país té un gran talent televisiu, una gran capacitat de crear bona televisió. També ha dit que TV3 és un fenomen mundial perquè no és habitual que una televisió sense caràcter estatal guanyi la batalla de les audiències a canals de cobertura estatal. Fins i tot a països amb aspiracions nacionals com Escòcia o el País Basc no es dona aquest fet.

La diferencia de TV3 amb les basques és que es va plantejar com una televisió nacional que havia de fer la competència a TVE. Això s'ha aconseguit, ja que mirant les audiències es pot veure que TVE aguanta a Espanya com a punt de referència i aquí aquest paper el fa TV3 .

El més important és que això s'ha aconseguit utilitzant una llengua que no és la de tothom ni molt menys. La llengua per a TV3 potser és un handicap davant d'un col·lectiu, però per a un altre col·lectiu és un avantatge. En definitiva Catalunya és un cas singular en totes les qüestions comunicatives.

El que és evident és que la televisió pública a Catalunya és TV3 i a Espanya és TVE i això passa a pocs llocs del món, i en aquest sentit, Catalunya és excepcional. Aquí portem acumulada una llarga experiència de lluita lingüística. En un món abocat al multiculturalisme, potser ha arribat el moment d'aprofitar tot el capital teòric, polític i cultural generat per la cultura de la resistència lingüística per a fer possible una potent indústria de la llengua vinculada a les TIC.

Catalunya hauria de tenir un gran paper en la indústria de la llengua.

Certament, Catalunya hauria de tenir un gran paper en la indústria de la llengua. Recordem el que hem parlat al principi de la conversa i hem de dir que seria important que Barcelona i Catalunya fossin un centre important en el sector editorial i de la traducció.

Sembla que, a través de Lotus, IBM considera la possibilitat d'elaborar un programa de traducció immediata. En el marc del Fòrum de les Cultures de l'any 2004, es tractaria de construir un traductor automàtic i posar-lo a la xarxa i que tot el món el pogués utilitzar amb un paquet de llengües considerable...

No és l'únic projecte d'aquesta mena: la **UOC** té un embrió de projecte per a fer cursos multinacionals en els quals l'estudiant li escriurà al seu professor en la seva llengua i aquest ho rebrà traduït automàticament a la seva.

Des del punt de visita d'estructuració del país, a banda dels problemes derivats d'alguna insuficiència d'infraestructures, convé tenir present la qüestió de la llengua i ara la de la incorporació a les TIC..., la diferent competència lingüística reforça distincions social i és evident que l'adquisició de les noves tecnologies pot generar més fractures socials. Per tant encara que hi hagi una política pública ben intencionada, pot passar que un sector de la població no es pugi incorporar i/o no vulgui. De fet, el pitjor potser és el rebuig a la incorporació: davant l'enarboració del dret a la ignorància es poden fer ben poques coses.

Certament, davant d'una persona que es nega a incorporar-se a les noves tecnologies, o a parlar en català, no hi tenim res a fer. En tot cas, el nostre objectiu hauria de ser conscienciar-los de la importància de les noves tecnologies i fer-los fàcil la incorporació. Facilitar la incorporació és molt important, perquè tot aquest món de la informàtica i les telecomunicacions crea resistències i hi ha gent que ho veu com un món desconegut i hostil. Això amb els nens no es cap problema, ja que tenen una gran capacitat d'absorció de coneixements i estan oberts a qualsevol activitat. El problema és en el món dels adults. Recordo que en una estada a Califòrnia, la recepcionista de l'hotel li ensenyava a un senyor gran a enregistrar els clients per ordinador. La sensació era que aquella persona necessitava saber allò per obtenir aquell lloc de treball però no hi havia manera que ho entengués. La imatge era veritablement dramàtica. Justament per això considero que els cursos de capacitació per a adults i de reciclatge són tan importants

En el vostre decàleg hi ha un avís a la gent que es dedica a fer feines d'intermediació, ja que considereu que es un dels sectors que més canvis viurà. Dins del sector de la intermediació, quins grups creieu que patiran més?

Sense cap mena de dubtes, el comerç de productes

catalogables. Es cert que és un sector que ha resistit molt bé l'atac de la venda per catàleg i potser resistirà l'atac d'Internet. Però, aparentment, Internet és un competidor molt més perillós que no el catàleg. De fet, si la gent s'ha acostumat a comprar entrades de teatre per via electrònica, potser a la gent li agradi la idea d'anar a Internet i comprar-se el cotxe i no haver de visitar 5 o 6 concessionaris.

Aquesta competència afectarà a tots els sectors d'intermediació, però crec que el del llibre patirà molt. Normalment, quan vas a la llibreria ja saps el que vols comprar i agafes el què t'interessa. Això també ho pots fer a Internet i sense moure't de casa. A més a més, Internet t'assessora i et donen informacions sobre últimes novetats i llibres interessants.

Per tal de definir la política del Comissionat, contempleu la disputa empresarial (amb derivacions judicials) entre Oracle i Sun per una banda, que volen traspasar la intel·ligència a la xarxa, i Microsoft per l'altra, que aposta per una terminal dura?

La meva tasca no és pronunciar-me sobre estratègies de mercat d'empreses privades...

És més que probable que d'aquí a cinc anys la intel·ligència estigui a la xarxa i no als terminals.

Naturalment, però la Generalitat està projectant inversions significatives en infraestructures informàtiques i preveure'n l'evolució podria resultar de gran utilitat. Si es pot fer la previsió que aquí a cinc anys els aparells seran molt més barats i gairebé no tindran disc dur, això potser s'hauria de tenir en compte a l'hora de comprar maquinari per a l'Administració o el sistema escolar.

És més que probable que d'aquí a cinc anys la intel·ligència estigui a la xarxa i no als terminals, però mentrestant, que fem amb els nens d'avui dia?

En el cas de les infraestructures de comunicació, hem fet una aposta per la banda ampla

D'acord. Quina política s'ha de fer davant d'aquests canvis tecnològics, doncs?

Hi ha dues menes d'infraestructura. Una és la de comunicació i l'altra és la de terminals. En el cas dels terminals, el que hem de fer ara és dotar les escoles amb la tecnologia de que disposem i aquí no podem fer res més.

interactiva.

En el cas de les infraestructures de comunicació, hem fet una aposta per la banda ampla interactiva, que teòricament és la més adequada per aquest món que vindrà: amb el contingut a la xarxa i un disc dur gairebé inexistent. L'important serà poder transmetre continguts a grans velocitats.

En la posada a punt d'infraestructures comunicatives estem treballant molt intensament. Per exemple, estem coordinant 25 grups de persones que utilitzen infraestructures comunicatives i els estem preparant una prova pilot de comunicació amb *microones* (MMDS) per al més de novembre. La idea és comunicar 25 edificis de dos en dos i amb un punt central que és la torre de Collserola. Aquestes proves les fem perquè creiem que aquests grups necessitaran banda alta i la necessiten ara, quan la xarxa de cable encara no està desplegada. A més a més, s'ha de tenir en compte que una part del territori no serà cablejat i aquestes proves ens serviran per veure com funcionen les microones.

L'ús de microones no altera en absolut els compromisos amb CTC. De fet, en el concurs de cable ja es va preveure que es podien utilitzar les microones mentre no es cablejava el territori i també en les zones rurals on no arribarà el cable. També és cert que els acords exclouen que es puguin utilitzar les microones a la demarcació Barcelona, ja que es vol fibra òptica per a tota l'àrea metropolitana. En canvi farem aquestes proves pilot a Barcelona, que és on tenim la torre de Collserola i els 25 grups (universitats, empreses, fundacions)..

Sap si el Comissionat comptarà amb una dotació pressupostària pròpia un cop passades les eleccions i superada la provisionalitat d'aquesta primera etapa?

Això és parlar del proper govern i el proper govern ja decidirà. Ara hi ha una etapa, fins que acabi aquesta legislatura, de la qual estic francament content. Quan he demanat un pla de xoc en el camp de la educació que va molt més lluny del que havia previst el govern, el pla de xoc s'ha aprovat i s'està fent. Ara, aquí hi ha d'haver una segona etapa que ha de posar en marxa el proper govern i ell decidirà com es fa.

De tota manera, en termes de recomanacions i debat d'idees, en el futur caldrà preveure una part de les partides pressupostàries perquè atenguin al canvi tecnològic i social.

Sí, això ho tinc clar. Però el que no sé és si la tasca de dirigir el canvi tecnològic i social l'ha de conduir una plataforma centralitzada com el Comissionat, o si cada departament, ajuntament o administració ha de gestionar els seus recursos. Ara bé, una cosa que també està clara és que ha d'haver-hi una plataforma centralitzada que orienti aquestes transformacions. Però això sense oblidar que, des del meu punt de vista, l'adaptació a la societat de la informació s'ha de fer des de cada centre i no des de un sola unitat central. La unitat central ha de debatre i marcar les línies d'evolució, establir estàndards i escollir tecnologies però no ha d'executar aquest pla. No aniríem bé si una unitat de la Generalitat dirigeix tot el canvi i executa totes les polítiques necessàries per a portar-lo a terme.

Un fet que ens sembla preocupant és la dificultat per trobar dades relatives a Catalunya a la xarxa. Tenint en compte que Internet és cada cop una eina de treball més important per a molta gent, aquesta manca d'informació sembla no facilitar el trànsit de Catalunya a la Societat de la Informació

Aquest buit informatiu es cert, però estem treballant per a corregir-lo. Hem arribat a un acord amb l'Institut Català d'Estadística per què inclogui unes quantes qüestions relatives a la mesura de la Societat de la Informació a Catalunya, ja en el pla estadístic de l'any que ve. Les poques dades d'usos socials de la tecnologia que hem trobat són estudis privats relatius a Espanya . Una associació que fa estudis sobre Internet explica que més d'un terç dels navegants de l'Estat espanyol que li van contestar una enquesta eren catalans

Un fet que ens va cridar l'atenció va ser el títol que li va posar a la conferència que va fer a la UPC i que parlava de la transició de la Catalunya-ciutat a la Catalunya-xarxa.

L'ideal noucentista era portar els beneficis de la

**Internet pot
portar els
beneficis de la
Societat de la
Informació a
totes les cases
de Catalunya.**

industrialització a tot el territori. Per això em semblava atractiu parlar sobre el projecte noucentista i Internet a la conferència de la UPC. A fi de comptes, crec que Internet pot portar els beneficis de la Societat de la Informació a totes les cases de Catalunya. Potser Internet ajudi a satisfer un dels desitjos d'algunes elits dirigents d'aquest país des de fa molt de temps: la vertebració territorial. Curiosament, aquesta obsessió per la vertebració no existeix a Madrid. Quan vam negociar la llei del cable, la nostra principal preocupació era obligar les operadores del cable a construir xarxes extenses en les quals la ciutat es veiés compensada per l'últim poble. La nostra posició era la noucentista, la de la Catalunya-ciutat, però els nostres interlocutors no veien la importància de vertebrar el territori.

No vaig ser capaç de fer entendre al govern central que les infraestructures eren bàsiques per a vertebrar un país. No lligaven la distribució de tecnologies amb vertebració nacional.

Finalment, totes les comunitats van copiar l'esquema de Catalunya, que nosaltres vam importar del País Basc. Això als bascs no els va preocupar gens, ja que ells s'estaven construint la seva pròpia xarxa a través d'Euskalnet, una empresa participada per les caixes basques i el govern. I el cert és que el País Basc està més avançat en el cablejat perquè ja tenien la infraestructura interurbana quan es va gasificar Euskadi (bastant més tard que Catalunya) a través d'una empresa pública. La estructura territorial ja la tenien i ara han de cablejar les ciutats, per això suposo que van més avançats.

Però a la resta de l'estat no estan especialment avançats. Fins i tot a Madrid van per darrere nostre, ja que l'Ajuntament no donava llicències per a cablejar la ciutat per alguna mena de problema urbanístic. Per tant, no estem especialment endarrerits. De tota manera, hem de reconèixer que vam perdre un temps preciós, ja que Catalunya hauria de tenir la xarxa més avançada de l'estat. Ser els més avançats ens hagués permès fer una jugada estratègica de gran importància industrial i econòmica: si érem els primers, generaríem una empresa amb tecnologia punta que podria vendre a la resta d'empreses de cable de l'estat. Desgraciadament, vam perdre aquesta oportunitat

però això no ens col·loca, ni molt menys, endarrerits en la implantació del cable.

La vinguda de Retevisión a Barcelona, tindrà realment algun impacte sobre el teixit industrial del país?

És la primera vegada que nosaltres tenim una empresa de telecomunicacions important a Catalunya i això representa una gran oportunitat.

Jo crec que sí, però el temps i Retevisión ho diran. S'ha de pensar que és la primera vegada que nosaltres tenim una empresa de telecomunicacions important a Catalunya i això representa una gran oportunitat.

I la tenim realment? No és una empresa amb una pota a Madrid i altra pota a Barcelona?

Sí que la tenim, però el seu potencial depèn molt del que passi amb la telefonia mòbil. Ara, també és cert que no és nostra del tot, però ja tenim més que si Retevisión no s'hagués instal·lat aquí.

En aquests moments, esteu treballant amb algun país europeu que pugui servir de model en la implantació de la Societat de la Informació, com ara Dinamarca?

Efectivament, estem mirant molt a Dinamarca, però també estem observant com es treballa a Holanda. Pot ser hauríem de mirar més a Irlanda, que estadísticament està donant sorpreses importants respecte a les tecnologies de la informació i la comunicació. De tota manera, Irlanda porta força retard en qüestions com la liberalització de les telecomunicacions i infraestructures. Per tant, no ens serveix com a model de referència. Com a mínim, ningú ens ha dit que sigui un país a observar.

Li voldríem plantejar una qüestió lligada als possibles jocs d'aliances internacionals en el camp de l'audiovisual. Sembla evident que cal millorar el panorama audiovisual català. No participem de cap gran central de compra de programés i resulta que tenim productes audiovisuals perfectament vendibles que no venem. Des del nostre punt de vista, TV3 té una mancança d'aliances internacionals. Hi ha moltes llengües com el català i països que ho tenen tant malament o tant bé com nosaltres, no tenim resolt satisfactòriament l'accés als satèl·lits... El nostre joc

d'aliances potser hauria d'anar una mica més enllà de la FORTA, que ja està bé, i arribar a establir contactes amb gent com Suècia, Txèquia o Dinamarca. Sense cap mena de dubte, establir aliances amb països amb llengües minoritàries seria molt positiu de cara a estructurar una indústria de la llengua, exportant i important tecnologia i idees.

Ara esteu parlant d'un problema, com la gestió d'una cadena de televisió, que se m'escapa. Suposo que esteu parlant d'una mena de Forta paneuropea i segurament és molt més interessant per a Catalunya. És cert que hi ha molts països europeus amb les mateixes problemes i potser una aliança ens ajudaria a passar a un estadi de competitivitat superior.

El problema que veiem és que, en el camp de la Societat de la Informació, una cosa són els models i l'altra és la política. Caldria saber si hi ha marge de maniobra per a generar grups de pressió. En cas contrari, la sensació que hi ha és que les empreses tenen un poder descomunal, agrupant-se per a establir estàndards i repartir-se mercats.

Sobre els estàndards no tenim res a dir, ja que si les empreses no els establissin malament aniríem per a muntar xarxes globals o de qualsevol mena.

Però si les empreses són capaces de generar aquests estàndards i repartir-se el mercat... i només els estats grans tenen poder per a pressionar-los, com estan fent als EUA amb Bill Gates, no sembla il·lògic pensar que els països amb menys capacitat de pressió política i financera, estructurin grups de pressió per fer sentir la seva veu.

Potser hauríem de pensar en aprofitar aliances internacionals.

En aquest tema teniu tota la raó, però no sé si sóc jo el que ha de pensar sobre les polítiques d'aliances polítiques i industrials de Catalunya. El que sí és cert és que no hi ha cap fòrum que faci reflexions sobre aquest aspecte. De tota manera, estem parlant d'un tema d'audiovisual i també de la indústria lingüística. Potser sí que hauríem de pensar en aprofitar aliances internacionals.

Potser l'única resposta és crear empreses que treballen en

el mercat llatinoamericà. És a dir, o bé apostes directament per la traducció automàtica i atraus cap a tu el mercat de les llengües minoritàries o bé et dediques a crear empreses que ataquin un mercat monolingüe i ampli com el llatinoamericà. Aquesta darrera opció sembla que és la que ha adoptat TV3, que vol crear una productora també en castellà, seguint una mica l'exemple de les editorials. De tota manera, està clar que el primer que s'ha de fer es crear actors. De fet, si no tinguéssim TV3 no tindríem aquesta conversa. En el cas de indústria de la llengua passa el mateix: hem de crear empreses d'aquest sector: Després, aquestes empreses ja es plantejaran les opcions: el mercat de les llengües minoritàries o el llatinoamericà. Ara, el que és important és que tenim opcions...

Potser per primera vegada en 500 anys, hi ha la possibilitat de no perdre el primer tren...

Certament, des de la descoberta d'Amèrica i l'enfonsament de la mediterrània, en que la nostra base econòmica es va difuminar, per primera vegada estem a la graella de sortida.

Aquí apareix la impremta quan el català ja no era la llengua clàssica i les nostres classes dirigents començaven a migrar al castellà...

Per primera vegada en 500 anys, Catalunya te l'oportunitat d'estar al capdavant.

I quan l'economia catalana va passar del rovell de l'ou a un racó i amb una base econòmica empobrida i trista. És veritat que, per primera vegada en 500 anys, Catalunya te l'oportunitat d'estar al capdavant. Això és important fer-ho entendre als polítics i a la societat en general. Aquesta és una tasca que correspon als intel·lectuals.

Podríem dir, doncs, que amb el coneixement com a matèria primera, no ho tenim tant malament per a pujar al carro del desenvolupament...

Tampoc es pot oblidar la potència econòmica del sector turístic català, que s'ha convertit en una mina per al país. És indubtable que el sol i la platja són una matèria primera bàsica per a Catalunya. És cert que les zones turístiques del nord d'Àfrica estan de baixada i això ha afavorit la pujada de les nostres costes. Però tampoc podem negar que Catalunya ha sabut crear una infraestructura d'una gran

potencia per aprofitar-se d'aquesta oportunitat. Parlant de turisme, no es poden oblidar dades com aquestes: Lloret de Mar té més places hoteleres que tota Grècia, i això es diu aviat. A Catalunya hem tingut la capacitat de generar un sector turístic que és l'enveja de molts països.

Som un país que, no sabem ben bé perquè, però sempre que hi ha hagut una oportunitat en els darrers 200 anys l'hem sabut aprofitar al màxim: els salts d'aigua per a fer la revolució industrial, per exemple. No teníem carbó ni gaire ferro però teníem un riu amb bons salts d'aigua. És casi increïble que el riu Llobregat sigui l'eix que va estructurar el gruix de la revolució industrial catalana.

Comparativament, comptem ara amb un cabal energètic més gran per endinsar-nos en la Societat de la Informació?

No en tinc cap dubte.

COMENTARIS SOBRE BIBLIOGRAFIA ESCOLLIDA

Manuel Castells

LA ERA DE LA INFORMACIÓN.
ECONOMÍA, SOCIEDAD Y CULTURA
Vol. 2: EL PODER DE LA IDENTIDAD
Alianza Editorial, Madrid, 1998.
(495 pàgs.)

L'estudi dels moviments socials porta a plantejar en profunditat la qüestió de la identitat i la cultura.

Després de procurar el desvetllament de les claus de vertebració de la nova societat informacional -claus que vam avaluar en l'informe anterior de maig de 1998-, Manuel Castells aborda, en aquest segon volum, l'estudi de les reaccions que manifesten els moviments socials -nous i vells- davant de les transformacions de model econòmic i de les formes de vida. I l'estudi dels moviments socials el porta a plantejar-se en profunditat la qüestió de la identitat i la cultura.

Fem una breu recopilació de les idees fonamentals que ja apreixien al primer volum i que són represes com a punt d'arrencada del que ara comentarem. La posició de Castells quedaria esbossada així:

Les transformacions socials de finals del segle XX mostren una radical transversalitat i complexitat en les seves manifestacions, però permeten establir una seqüència interpretativa que assigna una caràcter decisiu al protagonisme de la informació. Això vol dir, en primer terme, destacar l'augment de la quantitat d'informació que els sistemes socials metabolitzen, destacar també la centralitat que aquesta informació ha adquirit en la conformació de la nova economia i la nova cultura, i, complementàriament, assenyalar el pes decisiu que han tingut en aquest procés anterior les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació).

Des de la perspectiva de Castells -perspectiva que nosaltres

Les TIC haurien esdevingut el factor nodal en el desenvolupament de les formes més avançades de la producció de bens i serveis, facilitant la configuració de la nova societat com a una veritable societat-xarxa.

abonem i reconeixem com la més culta i productiva d'entre les formulades en el nostre àmbit des de les ciències socials- les TIC haurien esdevingut el factor nodal en el desenvolupament de les formes més avançades de la producció de bens i serveis, facilitant la configuració de la nova societat com a una veritable societat-xarxa. A més, aquestes TIC haurien condicionat poderosament les línies de canvi de les formes de vida quotidiana finisecular i s'haurien constituït en l'element més determinant de les noves formes de divisió i de discriminació social.

Per tot plegat, Castells gosa parlar d'un canvi de mode producció i de desenvolupament. Per ell, la nova societat-xarxa es caracteritzaria no tant pel seu suposat caràcter post-industrial, sinó, al contrari, per la nova onada d'intensificació industrial. Onada que ara, però, estaria marcada per la transcendència que hi tindria el processament de la informació i per la preeminència del sector de les indústries del coneixement i la cultura.

* * *

La qüestió dels subjectes històrics de la societat emergent aboca directament als temes de la cultura, la identitat, la construcció social del sentit -sentit de la vida- i els moviments socials.

Si s'accepta aquest punt de partida resulta evident la importància de qüestions tan decisives com la de la recomposició dels subjectes històrics o la constitució de subjectes històrics nous. I la qüestió dels subjectes històrics de la societat emergent aboca directament als temes de la cultura, la identitat, la construcció social del sentit -sentit de la vida- i els moviments socials.

Per Castells els **moviments socials** equivalen a les accions col·lectives conscients que transformen els valors i les institucions de la societat. La **identitat** es correspon, llavors, amb el procés de construcció de sentit que s'efectua mitjançant unes fonts o atributs culturals que els subjectes van organitzant i jerarquitzant en el curs de la seva experiència. I el **sentit** queda concebut com la identificació simbòlica que els subjectes -actors socials- realitzen amb l'objectiu de la seva acció. Es fa difícil d'abordar en profunditat l'abast de les precisions conceptuals que Castells introdueix i ens limitarem a donar-ne aquesta interpretació aproximada. Només destacarem com la principal hipòtesi de partida que inspira la posició de l'autor en aquest volum que en el nou ordre informacional "los

sujetos, cuando se construyen, ya no lo hacen basándose en las sociedades civiles, que están en proceso de desintegración, sino como una prolongación de la resistencia comunal”.

Aquesta hipòtesi permet considerar l'ascens del fonamentalisme islàmic, per exemple, com la conseqüència de l'esforç per reconstruir, a partir de la tradició -no tornant-hi- un nou sentit *“en una alternativa global al orden global exclusionista”*. Mentre que el creixement del fonamentalisme cristià dels darrers vint o trenta anys podria explicar-se en bona part per la reacció contra *“el cuestionamiento del patriarcado, derivado de las revueltas de los años sesenta y expresado en los movimientos de mujeres, de lesbianas y de gays”*.

En plantejar la qüestió del nacionalisme, l'autor obre el seu plantejament al màxim. El títol del primer capítol dedicat al tema conté una declaració d'intencions: *“Naciones y nacionalismos en la era de la globalización: ¿comunidades imaginadas o imágenes comunales?”*. Després d'assenyalar els excessos de Gellner i Hobsbawm i retreure la *“incongruencia”* de no reconèixer que les nacions i els nacionalismes tenen una vida pròpia al marge de la condició d'estat, exposa com *“las naciones y los estados-naciones no están históricamente limitados al estado-nación moderno constituido en Europa”*, com *“el nacionalismo contemporáneo puede, o no, orientar-se hacia la construcción de un estado-nación soberano”*, que *“el nacionalismo no es necesariamente un fenómeno de élite y, de hecho, el actual suele ser una reacción contra las élites globales”*, y que *“el nacionalismo contemporáneo (...) se orienta más hacia la defensa de una cultura ya institucionalizada que hacia la construcción o defensa de un estado”*.

Arrenglerant-se amb Deutsch i Rubert de Ventós, Castells insisteix a plantejar que la reducció de les nacions i els nacionalismes al procés de construcció de l'estat-nació fa impossible *“explicar el ascenso simultáneo del nacionalismo y el declive del estado moderno”*. Amb el nacionalisme, com amb qualsevol altra identitat, allò que realment convé esbrinar, tant d'una perspectiva teòrica com pràctica, és *“cómo, a partir de qué, por quién y para qué se construye”*.

En relació a les lliçons que proporciona l'evolució del projecte soviètic de tractament de la qüestió nacional i de construcció d'una nova identitat compartida, constata com, tot i utilitzar *"el aparato ideológico más ubicuo"*, *"uno de los estados más poderosos de la historia de la humanidad no fue capaz, tras setenta y cuatro años, de crear una nueva identidad nacional"*, mentre que ha quedat evidenciat *"el carácter duradero de las nacionalidades con base histórica"*. Per Castells el fenomen del rebrot del nacionalisme amb l'ensorrament de l'URSS s'explica perquè, davant del buit immens deixat pel fracàs del marxisme-leninisme en l'adoctrinament de les masses, quan el poble va poder tornar a expressar-se no va poder sinó recórrer a *"la única fuente de identidad que se conservaba en la memoria colectiva: la identidad nacional"*. Per això, l'experiència soviètica és un molt valuós testimoni de *"la perdurabilidad de las naciones más allá, y a pesar, del estado"*.

L'autor fa una aposta, que vol ser exemplar, que separa 'poder de l'estat' i 'identitat cultural', per compatibilitzar un estat obert i plural -español- amb la possibilitat que els catalans puguin establir-hi el seu projecte.

Abans d'entrar a considerar el problema general del fet nacional a l'era de la informació, Castells s'atura en el cas català. En fa una aproximació històrica amb voluntat de distanciament i pulcritud, que conté una elegant desautorització del Solé Tura de *"Catalanisme i revolució burgesa"* (1967): *"el análisis de clase no puede explicar la continuidad del discurso explícito de la identidad catalana a lo largo de la historia, pese a todos los esfuerzos del centralismo español para erradicarla"*. Presentada com una comunitat cultural organitzada a partir d'una història compartida damunt d'un territori i organitzada preferentment al voltant de la llengua, *"Cataluña no és una entidad imaginada, sino un producto histórico constantemente renovado"*. L'autor fa una aposta, que vol ser exemplar, que separa 'poder de l'estat' i 'identitat cultural', per compatibilitzar un estat obert i plural -español- amb la possibilitat que els catalans puguin establir-hi el seu projecte *"y así crear su comuna dentro de una red más amplia"*. No és segurament el tema més dominat per Castells, però adopta una posició plena de matisos que es beneficia de tota la càrrega de dubtes del seu propi itinerari biogràfic. Unes pàgines interessants per a la gent d'aquí. I una magnífica síntesi per a la gent d'allà que no tenen cap idea de què és Catalunya o només en tenen alguna de pintoresca i malgirbada. Com a conclusió provisional una

nova hipòtesi: *“la lengua, sobre todo una plenamente desarrollada, es un atributo fundamental de autorreconocimiento y para el establecimiento de una frontera nacional invisible menos arbitraria que la territorialidad y menos exclusiva que la etnicidad”*.

En un món sotmès a processos d'homogeneització per les ideologies de la modernització i el mitjans de comunicació globals, *“la lengua, como expresión directa de la cultura, se convierte en la trinchera de la resistencia cultural, el último bastión del autocontrol, el refugio del significado identificable”*. En canvi *“la etnicidad no proporciona la base para paraísos comunales en la sociedad red, porque se fundamenta en lazos primordiales que pierden su significado”*. En el nou ordre de la informacionalització/globalització de l'economia i la cultura *“la raza importa, pero ya casi no construye sentido”*.

D'altra banda, els entorns locals, fins quan són fortament territorialitzats, no proporcionen, en opinió de Castells, un model específic de conducta o una identitat distintiva, encara que les persones tendim a agrupar-nos en organitzacions territorials que, amb el pas del temps, podrien generar *“un sentimiento de pertenencia”* i, en alguns casos, *“una identidad cultural y comunal”*. Ara bé, *“para que esto suceda es necesario un proceso de movilización social”*. Aproximadament allò que en la tradició tòpica del catalanisme era invocat com la 'voluntat d'ésser'.

Davant la individualització, la competitivitat ferotge i la globalització, Castells veu les comunes o comunitats culturals de base religiosa, nacional o territorial -i no pas les d'arrel ètnica- com la principal font alternativa de construcció de sentit a les nostres societats.

Davant la individualització, la competitivitat ferotge i la globalització, Castells veu les comunes o comunitats culturals de base religiosa, nacional o territorial -i no pas les d'arrel ètnica- com la principal font alternativa de construcció de sentit a les nostres societats. Es tracta de reaccions defensives que operen reelaborant materials provinents de tradicions històriques. Una característica de la nostra època seria justament el predomini de les identitats de “resistència”, per comptes de les identitats “legitimadores” *“debido a la rápida desintegración de la sociedad civil heredada de la era industrial y al declive del estado-nación”*.

* * *

L'aproximació de Manuel Castells als moviments socials

L'aproximació de Manuel Castells als moviments socials contraposats al nou ordre global parteix, entre d'altres, de dues constatacions gens banals: que l'únic sentit de la història és el de "la historia que sentimos", i que els moviments socials "pueden ser socialmente conservadores, socialmente revolucionarios, ambas cosas a la vez o ninguna".

contraposats al nou ordre global parteix, entre d'altres, de dues constatacions gens banals: que l'únic sentit de la història és el de "*la historia que sentimos*", i que els moviments socials "*pueden ser socialmente conservadores, socialmente revolucionarios, ambas cosas a la vez o ninguna*". Per il·lustrar-ho es fixa en moviments tan diferents i tan significatius com els zapatistes, la milícia patriòtica nordamericana, el grup/secta Aum Shinrikyo, l'ecologisme, el feminisme i el moviment gai.

L'anàlisi de cada moviment és abundantament informada, generosa en la descripció i les referències, d'una remarcable actualitat, impròpia d'un text d'aquestes característiques; i els suggeriments d'interpretació resulten rics i estimulants. Cada peça estudiada proporciona reflexions noves, mostra possibles desenvolupaments i, per damunt de tot, el conjunt creuat de petites monografies s'acosta a allò que deu ser el pensament polièdric, el pensament complex. Probablement, en l'assaig dedicat a cada moviment o corrent hi ha aspectes discutibles o insuficiències que poden ser detectats pels especialistes. Però és difícil que algú pugui no quedar impressionat pel devessall d'idees i d'aportacions que sorgeixen del conjunt.

En el cas dels zapatistes es posa l'èmfasi en que el seu èxit es degué en bona part a la seva estratègia de comunicació i l'autor no dubta a qualificar el moviment de "*primera guerrilla informacional*". La xarxa electrònica al servei de la revolució. En canvi, en el cas dels 'patriotes' nordamericans la xarxa ha proporcionat un instrument potentíssim d'integració i d'enquadrament a grups reaccionaris extremistes com la John Birch Society o el Ku-Klux-Klan, o als grups fanàtics com Christian Identity, els grups pro-vida o l'associació Rifle. Es parla, informa Castells, d'uns cinc milions de persones involucrades en aquesta teranyina d'associacions radicalment conservadores, quan no directament feixistes, defensores dels vells valors i, sobretot, de l'individu, la família y la comunitat local. Però en determinats àmbits s'estableix una connexió evident entre aquests sectors i nuclis d'una radicalitat autoinvocada d'esquerres o llibertària, que comparteixen la fascinació pels nous mitjans: "*en la década de los noventa los fundamentalistas y libertarios estadounidenses convergen en la destrucción de un gobierno federal que se percibe*

apartado de Dios y del Pueblo". Incorporant elements com aquests, episodis vinculats a l'explotació mediàtica de l'afer Clinton-Lewinsky prenen una dimensió diferent.

Per ambdós moviments, com per Aum Shinrikyo -grup popularitzat internacionalment arran de l'atac amb gas sarí al metro de Tòquio el març de 1995-, l'apel·lació a factors identitaris resistencials és fonamental; tant com la utilització intensiva de les noves tecnologies de la informació i la comunicació que esdevenen la seva veritable infraestructura organitzativa: *"las células revolucionarias de la era de la información se construyen sobre flujos de electrones"*.

Pel que fa al conglomerat ecologista, Castells repassa l'evolució del moviment/empresa Greenpeace, destacant l'inicial dualitat localisme/internacionalisme i el conflicte amb l'estat-nació, característics de bona part del primer ecologisme. A més de la incorporació de la ciència en la formulació de la nova identitat i la reivindicació de formes de democràcia de base, destaca com l'ecologisme suposa un esforç per construir *"una cultura de la especie humana como componente de la naturaleza"*. El darrer subapartat que l'autor dedica a la dimensió actual del tema s'obre amb una síntesi precisa: *"El ecologismo en acción: llegar a las mentes, domar al capital, cortejar al estado, bailar con los medios de comunicación"*.

**La crisi
identitària
desencadenada
pels canvis en el
món
contemporani
que han estat
accelerats per la
informatització i
la globalització
té expressions
concretes de
gran impacte
social com, per
exemple, el
qüestionament
d'un model
patriarcal
secular.**

La crisi identitària desencadenada pels canvis en el món contemporani que han estat accelerats per la informacionalització i la globalització té expressions concretes de gran impacte social com, per exemple, el qüestionament d'un model patriarcal secular. Per Castells sembla que *"en la mayoría de países desarrollados, con las excepciones importantes de Japón y España, la familia patriarcal está en proceso de convertirse en una forma minoritaria del modo de vida de la gente"*. Una allau de dades i quadres procuren quantificar i explicar com alguns processos despleats al voltant de la incorporació progressiva de les dones al mercat laboral, i la creixent disponibilitat d'instruments de control de la sexualitat, han provocat la modificació de la condició de moltes dones i, de retruc, han exigit una redefinició dels rols sexuals tradicionals al si de la família. Amb l'enfortiment del moviment feminista i la popularització de fragments del seu missatge guanya terreny la proposta

de substituir la dominació masculina pel compromís.

Castells repassa la història del moviment, especialment d'ençà de 1969 i la creació als EEUU de la NOW (National Organization of Women), la influència que hi va tenir la vessant lèsbica i les vies de disseminació més enllà d'una vinculació estricta amb una certa esquerra entre activista i acadèmica. El contrast entre el feminisme com a ideologia estricta d'una minoria de dones professionals i intel·lectuals, i la difusió i popularització d'algunes de les seves propostes bàsiques a través de les indústries culturals i el mitjans de comunicació, permet a l'autor parlar d'una *"polifonía inductiva"*. El moviment feminista, al llarg de la seva enrevessada trajectòria s'hauria ocupat de *"de/re/construir la identidad de las mujeres despojando del género a las instituciones de la sociedad"* perquè *"sólo reconstruyendo su identidad en virtud de su especificidad biológica y cultural pueden convertir-se las mujeres en ellas mismas"*.

De l'observació complementària de l'acció del feminisme i el moviment gai, i de la seva influència social en el nou marc de transformacions, no se'n deriva pas la desaparició de la família, però sí l'evidència de la seva diversificació i d'una

La reivindicació feminista i la paral·lela visualització o desocultació social de l'homosexualitat apareixen com a factors complementaris de contestació del paradigma masculí clàssic. El desvetllament del moviment gai, coincidint amb la informacionalització de l'economia a les gran àrees urbanes, la reivindicació de l'alliberament sexual i el repte feminista al patriarcat tradicional, porta Castells a considerar la hipòtesi que *"la homosexualidad y el lesbianismo no pueden definirse como preferencias sexuales. Son, fundamentalmente, identidades y, de hecho, dos identidades distintas: lesbiana y gay"*. També aquí el repàs històric es fa imprescindible, incidint en la gestació d'imaginari simbòlics i llenguatges expressius que van anar facilitant l'auto-reconeixement comunitari, la codificació identitària. I també, és clar, incidint en la repercussió de la sida. En resum, l'autor considera que els moviments gai i lèsbic no només defensen el dret humà bàsic d'escollir qui estimar i com fer-ho sinó que constitueixen *"vigorosas expresiones de identidad sexual y, por lo tanto, de liberación sexual"*. És per això que aquests moviments *"desafían algunos de los cimientos milenarios sobre los que las sociedades se construyeron en la historia: la represión sexual y la heterosexualidad obligatoria"*.

De l'observació complementària de l'acció del feminisme i el

reestructuració general dels seus mecanismes interns de poder. I de la modificació d'una peça tan determinant com la família se'n derivaran inevitablement -ja se'n deriven, de fet- noves condicions de construcció de la personalitat, és a dir, de la pròpia identitat.

moviment gai, i de la seva influència social en el nou marc de transformacions, no se'n deriva pas la desaparició de la família, però sí l'evidència de la seva diversificació i d'una reestructuració general dels seus mecanismes interns de poder. I de la modificació d'una peça tan determinant com la família se'n derivaran inevitablement -ja se'n deriven, de fet- noves condicions de construcció de la personalitat, és a dir, de la pròpia identitat.

* * *

En un escenari canviant com el que duem descrit, Castells explora la reacció de l'Estat. Com modifica el seu paper l'adveniment de la societat informacionalista? En quina mesura l'Estat occidental, per exemple, s'adapta als processos de globalització i localització? Com intervé sobre els nous procediments de generació d'identitat comunitària? Si Poulantzas establí l'any 1978 que la nació moderna era producte de l'estat -cosa d'altra banda discutible-, per Castells les condicions actuals han modificat radicalment aquesta relació entre l'estat i la nació: *"la captura, por parte del estado, del tiempo histórico mediante su apropiación de la tradición y la (re)construcción de la identidad nacional es desafiada por las identidades plurales definidas por los sujetos autónomos"*.

L'estat-nació heretat de l'Europa moderna va perdre el seu poder que va quedant absorbit per les xarxes globals i es veu qüestionat des de les identitats comunitàries singulars.

L'estat-nació heretat de l'Europa moderna va perdre el seu poder que va quedant absorbit per les xarxes globals i es veu qüestionat des de les identitats comunitàries singulars. En trobem exemples en les seves dificultats per controlar l'economia i en la creixent dependència dels governs respecte dels mercats globals del capital. El pes decisiu de les grans empreses els permet exercir una gran pressió sobre la majoria d'estats. Els estats -fins els més rics i avançats- tenen greus dificultats per mantenir el seu nivell de despeses socials, una de les més sòlides bases de legitimació. L'evolució simultània dels mitjans de comunicació, vers la internacionalització, i acomodant-se a una gran diversitat de públics locals, desborda per fora i per dins la delimitació rígida de les "unitats" administratives dels estats. Pel mateix, el control de la informació i dels processos de comunicació per part dels estats es fa més difícil. Per Castells, la lluita dels estat-nació per controlar les xarxes de telecomunicacions és *"una batalla perdida"*

perquè els processos de “desnacionalización y desestatificación de la información” són imparables.

La pèrdua de poder dels estats tradicionals te una de les manifestacions més dramàtiques en els fenòmens de globalització de la criminalitat: tràfic de drogues, d'armes, de tecnologia no legal, d'art, de materials radioactius, d'òrgans humans, de persones i animals.

La pèrdua de poder dels estats tradicionals te una de les manifestacions més dramàtiques en els fenòmens de globalització de la criminalitat: tràfic de drogues, d'armes, de tecnologia no legal, d'art, de materials radioactius, d'òrgans humans, de persones i animals. Amb el rerafons, assenyala Castells, del blanqueig de diners, sense el qual “*la economía criminal no seria global ni muy rentable*”. Els intents de disposar de sistemes internacionals de seguretat van molt pel darrera en la guerra tecnològica i electrònica. I també, en aquest punt, els països menys desenvolupats i els seus governs estan en situació de clar desavantatge.

L'autor es mostra contundent en la seva anàlisi de la crisi de l'estat-nació i en l'avaluació d'algunes de les seves metamorfosis: “*la formación de la Unión Europea (...) no es un proceso de construcción del estado federal europeo del futuro, sino la construcción de un cártel político, el cártel de Bruselas, en el que los estados-nación europeos puedan seguir haciéndose, de forma colectiva, con ciertos grados de soberanía en el nuevo desorden global, y luego distribuir los beneficios entre sus miembros, bajo reglas incesantemente negociadas*”. Una prova d'això seria la ‘privatització’ de l'humanitarisme a mans d'iniciatives civils transnacionals com algunes ONG (Amnistia Internacional, Metges sense Fronteres), mentre la ‘política’ va teixint una mena de nova burocràcia global (FMI). Davant d'aquesta situació, caracteritzada pel fet que els governs ‘nacionals’ són “*demasiado pequeños para manejar las fuerzas globales, pero demasiado grandes para manejar las vidas de la gente*”, Castells considera que la “*relocalización del gobierno ofrece la vía más inmediata para la relegitimación de la política*” tot i els perills que això comporta de reforçament de les “*elites e identidades dominantes*”.

En opinió de Castells, “*lo que hace el poder de la tecnología es reforzar de forma extraordinaria las tendencias arraigadas en la estructura y las instituciones sociales: las sociedades opresivas pueden serlo más con las nuevas herramientas de vigilancia, mientras que las sociedades democráticas y participativas pueden incrementar su apertura y representatividad distribuyendo más el poder*”.

político con el poder de la tecnología". De manera complementària, encara que *"el estado aún se basa en la violencia y la vigilancia (...) ya no posee su monopolio ni puede ejercerlas desde sus límites nacionales"*, el que està succeint és que, en termes històrics relatius, *"hoy el estado es más vigilado [sobretot pels mitjans de comunicació] que vigilante"*. En endavant, doncs, les noves relacions de poder hauran de ser enteses preferentment a partir de la capacitat de controlar les xarxes de més valor instrumental global, des d'identitats específiques. Per aquí trobaríem l'arrel de les noves formes emergents de dominació política.

Els mitjans de comunicació de l'era electrònica s'han convertit en l'espai privilegiat de la política.

Els mitjans de comunicació de l'era electrònica s'han convertit en l'espai privilegiat de la política. Mentre trobem que els sistemes polítics es continuïn basant en *"formas organizativas y estrategias políticas de la era industrial"*, aquest factor haurà de ser contemplat com *"una fuente fundamental de la crisis de la democracia en la era de la información"*. Actualment, és a través dels mitjans que la gent preferentment rep la informació i conforma la seva opinió sobre les coses, i això condiciona completament els (altres) actors polítics que, sense una presència activa i continuada als mitjans, no poden difondre propostes ni suscitar adhesions. En aquestes condicions *"los expertos en encuestas y los asesores de imagen se han convertido en actores políticos decisivos, capaces de hacer y deshacer presidentes, senadores (...) mezclando tecnología de la información, mediología, astucia política y magia arrogante"*. Les regles pròpies de l'espectacularització de la realitat amb què operen els mitjans impregna l'esfera política de manera que la desqualificació de l'adversari, la difamació o l'escàndol esdevenen peces importants en qualsevol estratègia.

Manuel Castells exemplifica el seu discurs amb casos diversos de l'escena política americana i de l'europea (de linxaments personals a formes de populisme mediàtic popular com el del "compadre Palenque"). La conversió de la forma superior de l'escàndol, la investigació parlamentària o judicial, fa que fiscals, jutges i membres de les comissions entrin en relació simbiòtica amb els mitjans, esdevenint actors de l'espectacle polític. El clímax màxim el deparen els casos de corrupció. No és la part més interessant de **La era de la información**; i, per descomptat, no és de les més

originals. Tampoc no pot desempallegar-se del cabal de tòpics que s'han amuntegat sobre les funcions del mitjans de comunicació en la societat contemporània. Però hi ha un esforç meritori per defugir tant les posicions integrades com les més apocalíptiques. Per Castells el determinant, en aquesta qüestió, és que també aquí *"el poder de los flujos arrolla a los flujos del poder"* davant la profunda *"penetración del sistema político por la política simbólica"*, raó per la qual considera que *"las nuevas condiciones institucionales, culturales i tecnológicas del ejercicio democrático han vuelto obsoleto el sistema de partidos existente"*. El seu pronòstic de futur de la política informacional observa una triple tendència: el decantament cap a la *"recreación del estado local"*, l'exploració de les possibilitats de la comunicació electrònica per incrementar la participació política, i el creixent desplegament de la *"política simbólica"* i la mobilització al voltant de motivacions *"no polítiques"*.

L'estat-modern ha perdut sobirania, desbordat per les xarxes globalitzadores de l'economia, la informació i les noves formes de poder, tal i com podem constatar amb la davallada de l'estat del benestar i els processos de privatització i desregulació.

En conclusió, l'estat-modern ha perdut sobirania, desbordat per les xarxes globalitzadores de l'economia, la informació i les noves formes de poder, tal i com podem constatar amb la davallada de l'estat del benestar i els processos de privatització i desregulació. Repercussions similars afecten les esglésies majoritàries i institucions tan arrelades com la família patriarcal. El liberalisme democràtic i les propostes de socialisme basades en el treball van perdent el seu sentit en el nou context social, acompanyant en la seva crisi moltes institucions i organitzacions de la societat civil. *"Estamos siendo testigos del surgimiento de un mundo hecho exclusivamente de mercados, redes, individuos y organizaciones estratégicas"*; un món en el qual sembla que les identitats ja no siguin imprescindibles. Però sembla com si comencessin a cobrar vida noves *"identitats-proyecto"* que no sorgeixen pas de les antigues identitats de la societat civil de l'era industrial, *"sino del desarrollo de las identidades de resistencia actuales"*, en línia de continuïtat amb *"los valores de una resistencia comunal a los intereses globales establecidos por los flujos globales de capital, poder e información"*. Per aquesta via intueix Castells la conformació de nous subjectes històrics.

La *"globalización, la reestructuración capitalista, la interconexión organizativa, la cultura de la virtualidad real y*

la primacía de la tecnología por la tecnología” es perfilen com “los rasgos clave de la estructura social de la era de la información” i com “las fuentes mismas de la crisis del estado y de la sociedad civil tal y como estaban constituidos en la era industrial”. Mentrestant, les comunitats de resistència defensen les seves identitats, els seus espais, els seus llocs contra la “lógica sin lugares del espacio de los flujos que caracteriza el dominio social de los flujos en la era de la información”, reclamant la seva memòria històrica, reivindicant-la i afirmant la permanència dels seus valors “contra la disolución de la historia en el tiempo atemporal y la celebración de lo efímero en la cultura de la virtualidad real”.

El poder, per Castells, és finalment una funció de la confrontació inacabable que es dilucida al voltant dels codis culturals.

El poder, per Castells, és finalment una funció de la confrontació inacabable que es dilucida al voltant dels codis culturals. *“Por este motivo son tan importantes las identidades”* perquè construeixen *“intereses, valores, y proyectos en torno a la experiencia y se niegan a disolverse, estableciendo una conexión específica entre naturaleza, historia, geografía y cultura”*. *“LAS IDENTIDADES FIJAN EL PODER EN ALGUNAS ZONAS DE LA ESTRUCTURA SOCIAL Y DESDE ALLÍ ORGANIZAN SU RESISTENCIA O SUS OFENSIVAS EN LA LUCHA INFORMACIONAL SOBRE LOS CÓDIGOS CULTURALES QUE CONSTRUYEN LA CONDUCTA Y, DE ESTE MODO, LAS NUEVAS INSTITUCIONES”*. Per això ni el moviment obrer ni altres moviments tradicionals semblen els més adequats per generar noves identitats-projecte. En canvi, ecologistes, feministes, fonamentalistes religiosos, nacionalistes... *“son los sujetos potenciales de la era de la información”*.

L'adopció de les noves xarxes de comunicació com a forma organitzativa bàsica per part d'aquests nous moviments socials els converteix en els nous “productores y distribuidores reales de códigos culturales”.

L'adopció de les noves xarxes de comunicació com a forma organitzativa bàsica per part d'aquests nous moviments socials els converteix en els nous *“productores y distribuidores reales de códigos culturales”*.

El poder de la identidad, segon volum de **La era de la información** de Manuel Castells, és -com esperem haver donat a entendre- una lectura plena d'aportacions i suggeriments. Es tracta d'una gran obra, en camí accelerat d'esdevenir un clàssic de les ciències socials del canvi de segle.

Paul Virilio

EL CIBERMUNDO, LA POLÍTICA DE LO PEOR

Ed. Cátedra, Madrid, 1997.

(112 pàgs.)

Aquest opuscle és la traducció de *Cibermonde, la politique du pire*, apareguda a Les éditions Textuel, que conté una llarga entrevista de Philippe Petit amb Paul Virilio, precedida d'una introducció al personatge i la seva obra. El mateix caràcter del llibre en condiciona una lectura que -a diferència d'allò que fem amb l'obra de Castells- parerà especial atenció als aspectes ideològics, més que no pas al debat en clau 'acadèmica' que susciten moltes de les afirmacions de l'autor, que obligarien a remetre al conjunt de la seva obra.

L'interès d'aquesta obra consisteix a oferir un panorama compacte i actualitzat del pensament de Paul Virilio, especialment sobre la naturalesa i les conseqüències del canvi tecnològic. Virilio, amb les seves obres -especialment després de *La estética de la desaparición* (Anagrama, Barcelona, 1987)-, els seus articles i, en general, amb les seves intervencions s'ha convertit en el pare espiritual d'una certa esquerra que es considera crítica però que, massa sovint -com veurem- s'arreglera amb els postulats més paradoxalment ahistòrics i conservadors.

En Virilio hi trobem exposat el procés dramàtic d'un sector de l'esquerra europea que s'ha especialitzat en presentar-se ella mateixa com a radical i com a baluart genuí de les essències de la "veritable" esquerra.

En Virilio hi trobem exposat el procés dramàtic d'un sector de l'esquerra europea que s'ha especialitzat en presentar-se ella mateixa com a radical i com a baluard genuí de les essències de la "veritable" esquerra. Dedicada preferentment a cridar l'atenció sobre els problemes que s'albiren en l'horitzó immediat, aquesta esquerra ha modificat molt poc, amb retard i a contracor, els seus instruments d'anàlisi i, mentrestant, ha atribuït la reducció de la seva influència no pas a les seves pròpies insuficiències sinó a una mena de curs implacablement desfavorable de la història: "*la política de lo peor*". Els intel·lectuals d'aquesta esquerra s'han especialitzat, doncs, en la funció de profetitzar l'apocalipsi, d'assenyalar que "cada dia anem pitjor", que aquesta història que és la història de la lluita de classes la van perdent les majories i l'estan guanyant els centres del poder polític occidental i del

capital transnacional.

Un dels criteris bàsics del seu pretès 'pessimisme de la intel·ligència' consisteix a considerar el conjunt de discursos sobre el desenvolupament tecnològic sobretot com la trama d'una nova ideologia conservadora, emparentada amb el cove sense fons del "pensament únic". Sembla com si ja no els calgués, a la majoria d'intel·lectuals del sector, fer una reflexió nova sobre la naturalesa paradoxal del canvi històric, ni entretenir-se a explorar les escletxes i contradiccions que les noves transformacions socials provoquen. D'aquesta manera, potser es vigoritza la funció de denúncia dels perills i es poden simplificar les tendències atribuïdes al canvi, però es cau en el risc d'abocar-se a una rendició *de facto* abans de la batalla. L'apassionant batalla de participar en la construcció del futur immediat també des de la política i la proposta positiva, i no només des del posicionament ideològic.

Per comptes de prendre l'ambientalisme i la sostenibilitat com a punt d'arrencada d'una nova reflexió sobre les possibilitats de les noves tecnologies de la informació i la comunicació; o com a clau pel plantejament de polítiques tecno-culturals que puguin fer front a la polarització o a les noves formes de discriminació per causa de la desigual

Es presenta molt sovint com a discurs propi -també en el cas de Virilio- un vell receptari que no incorpora altres propostes d'actitud davant l'adveniment del capitalisme informacional que l'apedaçada readaptació d'un idealisme de regust antimaquinista, parcialment cobert per al·lusions a un pretès parentiu -no sempre clar- amb l'ecologisme i la doctrina de la sostenibilitat. És a dir que, per comptes de prendre l'ambientalisme i la sostenibilitat com a punt d'arrencada d'una nova reflexió sobre les possibilitats de les noves tecnologies de la informació i la comunicació; o com a clau pel plantejament de polítiques tecno-culturals que puguin fer front a la polarització o a les noves formes de discriminació per causa de la desigual distribució del coneixement -per exemple-, s'atribueix al desenvolupament tecnològic una irreparable màcula genètica que, hipotèticament, autoritza a una desqualificació global del procés. No hi ha gaire marge llavors per a la complexitat dialèctica: bons o dolents, guanyar o perdre, avançar o retrocedir, amics o enemics.

Davant l'impuls accelerat del nou no s'hi presenta altra política que la seva denúncia. Es mostra un reflex defensiu que no sembla incorporar l'esforç per conèixer en profunditat la naturalesa profunda de les transformacions en curs -comparem en aquest punt la diferent ambició que

distribució del coneixement, s'atribueix al desenvolupament tecnològic una irreparable màcula genètica que, hipotèticament, autoritza a una desqualificació global del procés.

Davant l'impuls accelerat del nou no s'hi presenta altra política que la seva denúncia.

mostren els treballs del mateix Virilio o l'obra exploratòria, compromesa i esperançada de Manuel Castells que també estem recensionant en aquests informes.

En el cas de Virilio no es pot dir que es tracti d'un pensament modest, que apel·li a la provisionalitat o que expressi fonamentalment dubtes. Més aviat es mostra com un pensament irat i autocomplagut; desesperat en la mesura que els altres no en participen amb prou entusiasme; amb una gran urgència per autoafirmar-se i carregar-se de "raó moral". Encara que és un pensament que es mostra historicista, lligat a una perspectiva basada en determinades interpretacions de la història, desemboca habitualment en conclusions de caràcter filosòfic, ontològic, transhistòric. Més enllà d'ells mateixos, aquests reservistes espirituals de l'esquerra autèntica, tot apareix com un espai adobat per la dreta, amb una socialdemocràcia lliurada o venuda, classes subalternes alienades i enganyades, i intel·lectuals integrats.

Paul Virilio es presentat a **El ciber mundo, la política de lo peor** com a "*uno de los raros centinelas que se ha atrevido a denunciar los peligros de una revolución cibernética*", com un "*Rousseau moderno de la cultura técnica*", a qui "*todo le empujaba a convertirse en un heraldo de la percepción en lucha contra la tiranía del tiempo real y del imperialismo de la velocidad*", "*rebelándose contra el fantasma de la democracia virtual*". És una mostra. Però amb una lectura exercida des d'aquesta posició apologètica, les intuïcions i les reflexions més potents i interessants de Virilio -que són moltes- queden encadenades a un plantejament general com el que intentàvem descriure abans i respecte del qual volem prendre distància.

Per Virilio "*los multimedia nos enfrentan a un problema: ¿podremos encontrar una democracia del tiempo real, del live, de la inmediatez y de la ubicuidad?*". I ell mateix es respon: "*No lo creo, y aquellos que se apresuraban a afirmarlo no son muy serios*". En opinió de l'autor hi ha un fil històric que ofereix la perspectiva adequada per analitzar el més substancial dels canvis socioculturals lligats a la informacionalització. La revolució industrial ja hauria alterat tan profundament la relació de la societat amb l'espai i el temps que hauríem transitat de la "geopolítica" a la

“cronopolítica”. I això hauria determinat *“una pérdida de afecto por el terreno, por no decir del territorio, y de aquí el comienzo del fin del campesinado y de la oposición campo/ciudad a favor de la última”*. La idea de progrés associada a la industrialització i a la urbanització, doncs, hauria constituït un simple mite perquè *“no se habían podido comprobar aún los estragos que arrastraba consigo”*. Segons Virilio *“existe un espejismo que está ligado a la publicidad”* i aquesta publicitat i la premsa popular occidental del XIX, en els seus primers passos, ja haurien iniciat *“la heroicización del progreso y de la velocidad”*. Una velocitat que canvia la visió del món. La visió del món com a *weltanschauung* o percepció i també com a manera de mirar: *“la televisión i los multimedia destruyen los planos aproximados en el tiempo y en el espacio como una foto con teleobjetivo destruye el horizonte”*.

La preocupació central de Virilio sembla orientada a la convergència entre la tradició de la cultura mediàtica i les noves tecnologies de la informació i la comunicació, amb la seva pròpia tradició de cultura tècnica. No veu possibilitat de democratització en cap d'aquestes dues tradicions i, per descomptat, tampoc en la síntesi que es en vies de resultar-ne.

La preocupació central de Virilio sembla orientada a la convergència entre la tradició de la cultura mediàtica i les noves tecnologies de la informació i la comunicació, amb la seva pròpia tradició de cultura tècnica. Ell no veu possibilitat de democratització en cap d'aquestes dues tradicions i, per descomptat, tampoc en la síntesi que es en vies de resultar-ne. D'altra banda, la utilització d'aquestes tradicions com a instruments de guerra (*“la guerra [de 1914] se convierte en una película de la guerra”, “la guerra de 1939-1945 es una guerra de la radio y del cine”, “a partir de Vietnam, la guerra se convertirá en un fenómeno esencialmente electrónico”*) provoca *“no ya una militarización de la ciencia, sino una militarización de la información, de los conocimientos”*.

El Virilio urbanista fonamenta una bona part del seu discurs anti-tecnològic en l'explosió de la ciutat. Ell parteix d'una defensa de la ciutat “natural”: *“No hay política sin ciudad”, “la filosofía ha nacido en la ciudad”, “La ciudad es la mayor forma política de la historia”*. Per ell, substancialment, la ciutat és proximitat. *“La ciudadanía es la organización de los trayectos entre los grupos, entre los hombres, entre las sectas”*. La nova era tecnològica trenca el llinar de la proximitat, la determinació cultural i política de l'espai, un dels fonaments bàsics de la nostra civilització. El perill llavors consisteix a canviar la relació de proximitat amb el real concret que tenim a prop en l'espai, pel llunyà virtual amb el que ja podem relacionar-nos en temps real: *“si*

mañana amamos únicamente al que está lejos sin ser conscientes de que odiamos a nuestro prójimo porque está presente, porque apesta, porque hace ruido [...] si nos empeñamos en preferir al que está lejos en detrimento del que está cerca, destruiremos la ciudad, es decir, el derecho a la ciudad". Potser convindria recordar aquí que la ciutat és històrica i que, en el passat clàssic i medieval -o fins i tot modern- que sembla invocar Virilio, els esclaus i els exclosos n'eren la peça bàsica... potser la ciutat virtual podria acabar oferint la possibilitat d'una nova proximitat... sense esclaus.

La preocupació per la proximitat, pel sentit de l'espai i per la idea de ciutat es relaciona, en el pensament de Virilio, amb la seva obsessió per la velocitat com a clau de volta que provoca la reducció del món.

La preocupació per la proximitat, pel sentit de l'espai i per la idea de ciutat es relaciona, en el pensament de Virilio, amb la seva obsessió per la velocitat com a clau de volta que provoca la reducció del món. D'aquesta reducció de les distàncies i dels temps d'accés als llocs, a les persones i a les coses se'n derivaria una pèrdua de llibertat. *"La medida del mundo es nuestra libertad. Saber que el mundo alrededor de nosotros es vasto, tener conciencia de ello, aunque no nos movamos por él, es un elemento de la libertad y la grandeza del hombre"*. Per això no dubta a proclamar que *"la conquista del espacio ha sido una experiencia del delirio de la pérdida de la Tierra"*.

Els fenòmens de la telepresència afavorits per les telecomunicacions provoquen, segons l'autor, una deslocalització del nostre propi cos, en el marc d'una deslocalització del cos social i del cos territorial. Aquestes deslocalitzacions provoquen un trencament, una gran desorientació cultural. Però mentre el pensament postmodern procura incorporar aquestes deslocalitzacions i desterritorialitzacions en el seu programa d'anàlisi, Virilio les considera únicament en termes negatius, considerant el seu caràcter dissolvent. No deixa marge a una hipotètica reconstitució de la cultura sobre noves bases i referències. Només admet la dimensió negativa de processos articulats sobre la substitució de l'*aquí* per l'*ara*, o sobre *"el ocaso de la presencia física en beneficio de una presencia inmaterial y fantasmagórica"*. Perquè tot plegat no pot portar sinó a *"la desintegración de la comunidad de los presentes en beneficio de la de los ausentes"*.

Per Virilio, *"al igual que existe la contaminación de la*

naturaleza existe una contaminación de las dimensiones reales”, condicionades per l'augment de la velocitat que elimina l'espai i converteix el planeta en una presó. A la revolució dels transports, la va seguir la revolució de la informació i, ara, som ja davant d'una tercera revolució que és la dels transplantaments, “la colonización del cuerpo vivo por los biotecnólogos”. La tècnica, que ha colonitzat el cos de la terra, ha començat a colonitzar l'home i obre la perspectiva de l'home-pròtesi. De la mà de les nanotecnologies i la miniaturització es fan possibles les micromàquines que podem incorporar als nostres òrgans: “es el mito del hombre biónico, del superhombre nietzcheniano”.

La dissolució de l'espai pel temps continua amb la dissolució del temps mateix provocant una veritable pèrdua de la història per causa de la immediatesa del present, o una conversió de la història en mera actualitat.

La dissolució de l'espai pel temps continua amb la dissolució del temps mateix provocant -sempre segons Virilio- una veritable pèrdua de la història per causa de la immediatesa del present, o una conversió de la història en mera actualitat. Mentre que la història s'havia construït *“mediante discursos y mediante las memorias de individuos que habían sido testigos de ciertos acontecimientos”*, actualment el mitjans de comunicació *“ya no trabajan con discursos sino con flashes e imágenes”*, i, en conseqüència, ens veiem abocats a una *“reducción de la historia a la imagen”*. En aquest punt, l'autor adjudica el grau de consciència històrica que li convé a un passat que s'inventa a mida (¿no havíem quedat que la consciència històrica era una de les conquestes de la modernitat?). Aquest reduccionisme radical en l'anàlisi dels mitjans de comunicació que, com sabem, és un dels factors de culpabilitat i dels objectes de denúncia preferits pels apocalíptics, porta Virilio a una mena d'espiral depressiva. Mentre parla de qüestions tan 'decisives' com la *“política de la velocidad”* o la *“ritmología de la vida pública”*, i pontifica sense cap vergonya que *“la cara oculta de la riqueza i de la acumulación, es decir, la capitalización, es la aceleración”* o que *“el divorcio no es simplemente un fenómeno de costumbres, es un fenómeno de especie”*, estableix que *“pronto padeceremos el fin del mundo. No el fin del mundo apocalíptico, sino del mundo como acabado”*.

Enmig d'aquest deliri antitecnològic, per justificar la seva oposició a l'ordinador domèstic arriba a afirmar que les persones domòticament superequipades són equivalents al

“inválido equipado”. En Virilio, constantment, la metàfora substitueix la teoria; la imatge estafeta, l'argument. Així, algunes lúcides intuïcions i suggestives línies de reflexió crítica acaben perdent-se en la pirotècnia efectista i en el tancament quasi religiós. Virilio és sacerdot d'una fe que apareix com el refugi últim d'un pensament que va quedar -aquest sí- deslocalitzat fa mig segle, però que manté activa una secta fidel retroalimentada en la paranoia de la VERITAT i la LUCIDESA, els dos regals que els deus -¿qui gosaria dubtar-ho?- els han reservat en exclusiva. Caldria dilucidar si l'espai que els concedeix certa gran premsa europea -encapçalada per Le Monde- té a veure amb les dificultats per renovar el pensament crític, és un reflex d'inèrcia de quan per ser d'esquerres només calia afirmar-ho, o bé és una manera d'assignar altars periòdics al pensament conservador real.

Quan Virilio fa estrictament d'urbanista diu coses força més interessants i assenyades, lligades als processos de transformació de l'informacionalisme. Arxipèlags de ciutats mitjanes i petites al voltant de ciutats-centre accelerant la metropolització; globalització de l'urbà. *“El centro ya no es centro de la ciudad, algunas ciudades se convierten en centro del mundo (...) El suburbio y el centro-ciudad son sustituidos por ciudades-suburbio con referencia a la global city (...) aparece un hipercentro, una metaciudad, una ciudad virtual que existe gracias a la urbanización de las telecomunicaciones y que se está gestando en las autopistas electrónicas. Esta ciudad está por todas partes y por ninguna ala vez, y cada una de las ciudades-mundo es un barrio, un cinturón de esta hiperciudad que parece el espejismo virtual de la economía”*.

El cant a la proximitat i a la ciutat font de civilització no desvia, però, Virilio de sostenir idees sobre l'estat-nació tan conservadores i reaccionàries com les enarborades sobre tecnologia.

El cant a la proximitat i a la ciutat font de civilització no desvia, però, Virilio de sostenir idees sobre l'estat-nació tan conservadores i reaccionàries com les enarborades sobre tecnologia:

“El estado-nación se desgarras entre dos necesidades: hacia arriba (...) donde el Estado nacional es superado por la posibilidad de un estado transnacional, y hacia abajo, por las voluntades de emancipación regional y emancipadoras. Este doble movimiento es un movimiento suicida para la democracia y la política. Cuando se desgarras el Estado

nacional por arriba y por abajo a la vez, no subsiste el estado transnacional y nos encaminamos hacia el estado de guerra civil, como en el caso de los países del Este (...) descentralizar, al mismo tiempo que se crea la comunidad europea, me parece un acto irresponsable”.

Llibertat, igualtat i diversitat, o estatisme? Esquerra o extrema-dreta? Per Virilio entre la seva reivindicació de la proximitat, la desqualificació de la ciutat virtual i la defensa ultrancera de l'estat-nació no hi ha contradicció. Per això pot proferir: *“La megaciudad es Babel...¡Y Babel es la guerra civil!*

En endavant les nostres opcions seran limitades. *“O bien creemos en la tecnociencia -convirtiéndonos en partisanos del integrismo técnico-, o bien creemos en el dios de la trascendencia”.* I això perquè *“pretender ser ateo es una ilusión”,* car *“los ateos, hoy en día, son, en realidad, los devotos del dios-máquina”.* Virilio no ens deixa gaire marge de maniobra, i es lamenta: *“hoy nuestra visión del mundo ya no es objetiva sino teleobjetiva”,* la nostra relació amb el món, a l'era de l'òptica ondulatòria s'ha reduït a una *“relación en la que se ven en un mismo plano lo lejano y lo cercano”.*

La televisió, concebuda com “la política de la mirada”, és la mostra d'aquest desordre de les visions del món, d'aquesta confusió de punts de vista i de distàncies.

La televisió, concebuda com *“la política de la mirada”,* és la mostra d'aquest desordre de les visions del món, d'aquesta confusió de punts de vista i de distàncies. És per això que Virilio assegura que *“la salvación nos llegará por la escritura y por el lenguaje”.* Ens diu que, si som capaços de reestructurar la llengua -en abstracte, per descomptat; és a dir, la seva-, podem resistir, però que, si no, *“corremos el riesgo de perder la lengua y la escritura”.* En el principi fou la paraula. La imatge és sospitosa. Només la paraula pot construir el pensament... etc. Per acabar en to transcendent assenyalant que: *“No hay más allá del hombre (...) el hombre és terminal, es la culminación de las maravillas de Dios (...) El hombre no es el centro del mundo, es el fin del mundo. No existe hombre mejorable”.*

Situat davant allò que contempla com una mera fugida endavant del capitalisme de la mà de la modernització i el maquinisme, Virilio pren l'argument històric de l'accident. L'accident concebut com el preu del progrés i l'accident

percebut com a mal averany, com l'avís de deu als homes. *"Inventar el barco es inventar el naufragio; inventar el avión es inventar el accidente aéreo, inventar la electricidad es inventar la electrocución"*. En un ordre de reflexió d'aquestes característiques no ens pot sorprendre l'èmfasi de l'autor en el fet que, amb la globalització i les possibilitats de les xarxes interactives, allò que hem creat no és sinó, sobretot, *"la posibilidad de un accidente, no ya particular, sino general"*. D'aquesta manera, la idea fonamental de l'accident -especialment la de l'accident global-, la importància de la qual de pot ser menystinguda, esdevé l'argument final de la posició apocalíptica.

Per arrodonir aquesta actitud de resistència al canvi socioeconòmic i cultural -i no només a les seves conseqüències perverses- Virilio remet altra vegada als "perills" dels mitjans de comunicació, agents de la *"guerra en tiempo real de los medios de comunicación que fomentan el crimen"*. I és que guerres com la dels Balcans o la del Líban haurien estat *"impensables sin la televisión"*. Per Virilio, *"han sido desencadenadas y alentadas por el odio que los medios de comunicación han suscitado a través de las televisiones libres"*.

No cal aportar més exemples. És un pensament transparent. Té molts seguidors militants. Molts entre la intel·lectualitat que s'invoca d'esquerres. Nosaltres pensem que la seva posició constitueix una coartada que, finalment, desarma ideològicament i políticament aquells sectors socials als quals diuen servir. Allà on ells hi veuen el refinament d'anàlisi que mostra la cara oculta de la realitat contemporània, nosaltres només hi hem pogut sentir la queixa cacofònica dels anunciadors de l'apocalipsi.

SELECCIÓ D'ALTRES REFERÈNCIES D'INTERÈS

LLIBRES:

AA.DD. (1998).- Catalunya demà. Jornades de debat octubre 1997-maig 1998. Generalitat de Catalunya, Barcelona.

ITU (1998).- World Telecommunication Development Report. 4th edition. Ginebra.

KITCHIN, R. (1998).- Cyberspace. The World in the Wires. J. Wiley & Sons. Londres.

LEVY, P. (1998).- La cibercultura, el segon diluvi?. Proa/UOC, Barcelona.

LOADER, B.D. (ed.) (1997).- The Governance of Cyberspace. Politics, Technology and Global Restructuring. Routledge. Londres, Nova York.

MAYÈRE, A. (dir.) (1997).- La société informationelle: Enjeux sociaux et approches économiques. L'Harmattan. París.

ARTICLES:

PRADO,E. i FRANQUET,R.- 'Convergencia digital en el paraíso tecnológico: Claroscuros de una revolución. Zer. Núm. 1, Leioa, 1998.

ENLLAÇOS:

<http://www.gencat.es/csi/index.htm>

<http://www.idescat.es>

<http://www.itu.int/ti/publications/#wtdr98>

<http://www.medsitenavigator.com/tips>

<http://www.sciencemag.org>

EXPLORACIONS:

- El llibre recarregable universal és objecte de tota mena de pronòstics i especulacions. Els perfils de més èxit li suposen un funcionament amb bateria carregable, connexió a l'ordinador per accedir a la xarxa, i operativitat a partir del principi de l'electroforesi: desplaçament de partícules en un líquid sota l'efecte d'un camp elèctric. La clau consisteix a estalviar paper, disposar d'un o pocs "objectes" durables i flexibles de fixació efímera de textos, i que la circulació de la informació es produeixi sempre per la xarxa mentre el suport és potestat del lector.
- Augmenten els esforços per la homologació i la implantació de formes universalitzables de signatura digital de documents i proliferen els prototipus de targetes amb reconeixement per empremtes "digitals". A Toquio, NEC presenta un sensor dactilogràfic fàcilment incorporable fins als ordinadors portàtils. Aquest sensor elimina tota mena de passwords i codis d'accés personalitzats.

Les indústries del processament de la veu estan mostrant un creixement vertiginós.

- Les indústries del processament de la veu estan mostrant un creixement vertiginós. No només pel que fa als reconeixadors i a la millora dels sistemes que reben instruccions orals, sinó també en els detectors d'emocions -especialment els detectors de mentides- per a aplicacions mèdiques, psicològiques, judicials, policials, etc... Un dels primers programes disponibles és el *Truster*, fabricat per Valencia Entertainment International. A Catalunya, un dels clusters més destacats, però no pas l'únic, en la recerca connectada a les noves indústries de la llengua és el Centre de Referència en Enginyeria Lingüística. Complementàriament caldria consignar els progressos recents en el reconeixement del llenguatge gestual (manual) i la capacitat d'executar ordres rebudes per aquest procediment.

- L'empresa Teledisc, participada per Mcaw, Gates, Boeing i Motorola, es proposa crear una xarxa de satèl·lits d'òrbita baixa (288 unitats) que permetin proporcionar serveis a empreses i a particulars amb una connexió a Internet comparable a la del cable de fibra òptica, i a qualsevol lloc del planeta. El projecte preveu iniciar el servei el 2003, a unes velocitats de transmissió de l'ordre de 64 megabytes per segon.

NOTES

¹ Euskatel: xarxa pública entesa com a “companyia telefònica nacional”. Veure informe 1/3.

² Sobre les prestacions comparades de la televisió per satèl·lit digital, satèl·lit terrestre i cable, veure informe 1/3.